

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ**

**ЗАХИРИДДИН МУҲАММАД БОБУР
НОМИДАГИ
АНДИЖОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**Хорижий тиллар факультети
Инглиз тили ва адабиёти кафедраси**

408 – гуруҳ талабаси Бахрамова Севара

Козимжон қизи

**“ЭРНЕСТ ХЕМИНГУЭЙНИНГ АСАРЛАРИДА ТАБИАТ
МАНЗАРАЛАРИ ТАСВИРИ ВОСИТАЛАРИНИ ИФОДАЛАШ ВА
ЎҚИУВЧИЛАРГА ЎРГАТИШ” мавзусидаги**

*(5141400 - Инглиз тили ва адабиёти йўналиши) бўйича бакалавр
даражасини олиш учун ёзилган*

**Б И Т И Р У В М А Л А К А В И Й
И Ш И**

Илмий раҳбар:

доц. Ш.Ю.Бегалиев

Андижон – 2014 й

Ушбу битирув малакавий иши Заҳириддин Муҳаммад Бобур номидаги Андижон Давлат Университети, Хорижий тиллар факультети Инглиз тили ва адабиёти кафедрасининг 2014 йилдаги 20.05 ойининг № 9-сонли йиғилишида кўриб чиқилди ва ҳимояга тавсия этилди.

Хорижий тиллар факультети декани:

ф.ф.н.доц.Б.Раҳмонов

Инглиз тили ва адабиёти кафедраси
мудири:

ф.ф.н.доц.М.А.Абдувалиев

Илмий раҳбар:

ф.ф.н.доц.Ш.Бегалиев

Такризчилар:

МАВЗУ: ЭРНЕСТ ХЕМИНГУЭЙНИНГ АСАРЛАРИДА ТАБИАТ МАНЗАРЛАРИ ТАСВИРИ ВОСИТАЛАРИНИ ИФОДАЛАШ ВА ЎҚИУВЧИЛАРГА ЎРГАТИШ

Кириш

**Биринчи боб. Америка ёзувчиси Эрнест Миллер Хемингуэй
хаёт ва ижод хусусида.**

1.1. Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва адиб ижодининг шаклланиш
босқичлари.

1.2. Э.М.Хемингуэй “Айсберг” тамонига асосланган асарлар
асосчиси.

1.3. Адиб ҳаёт ва ижод хусусида хотиралар.

**Иккинчи боб. Адиб асарларида кўтарилган мавзу ва
муаммолар талқини.**

2.1. Э.М.Хемингуэй ҳикояларида кўтарилган мавзу, ғоя ва
образлар.

2.2. Э.М.Хемингуэй романларида кўтарилган мавзу, ғоя ва образлар
талқини.

**Учинчи боб. Адиб асарларида табиат манзаралари ва унинг
ҳаёти ва ижодини ўргатиш бўйича услубий тавсиялар.**

3.1. Эрнест Хемингуэй ижодида табиат манзаралари тасвири.

3.2. Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва ижоди мавзусини ўргатишнинг яна
бир педагогик технологияси хусусида.

Хулоса.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

МУНДАРИЖА

Кириш	5-15
Биринчи боб. Америка ёзувчиси Эрнест Миллер Хемингуэй ҳаёт ва ижод хусусида.	
1.1. Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва адиб ижодининг шаклланиш босқичлари.....	16-25
1.2. Э.М.Хемингуэй “Айсберг” тамониға асосланган асарлар асосчиси.....	26-29
1.3. Адиб ҳаёт ва ижод хусусида хотиралар.....	30-48
Иккинчи боб. Адиб асарларида кўтарилган мавзу ва муаммолар талқини.	
2.1. Э.М.Хемингуэй ҳикояларида кўтарилган мавзу, ғоя ва образлар.....	49-53
2.2. Э.М.Хемингуэй романларида кўтарилган мавзу, ғоя ва образлар талқини.....	54-68
Учинчи боб. Адиб асарларида табиат манзаралари ва унинг ҳаёти ва ижодини ўргатиш бўйича услубий тавсиялар.	
3.1. Эрнест Хемингуэй ижодида табиат манзаралари тасвири.....	69-70
3.2. Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва ижоди мавзусини ўргатишнинг яна бир педагогик технологияси хусусида.....	71-73
Хулоса	74-76
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	77-79

КИРИШ

Ўзбекистонда чет тилларини, хусусан инглиз тилини ўқитиш ва ўрганишга бўлган эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Унинг ёрқин мисоли сифатида Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2012 йил 10-декабрдан “Чет тилларини ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирларини тўғрисида”ги тарихий қарорини [2, 1-2] олишимиз мумкин. Ушбу П-1875 сонли қарор 2012 йил 11-декабрда “Халқ сўзи” рўзномасида эълон қилинди ва аҳолининг барча қатламлари, зиёлилар, ота-оналар, ишбилармонлар, ишчи-ходимлар ва ўқувчи-талабалар томонидан мамнунят билан кутиб олинди. Чунки бу қарор айти пайтда чиқарилган, мамлакат порлоқ келажаги, интеллектуал ривожланган, юксак маънавиятли шахснинг замонвий таълим ва тарбия эҳтиёжларидан келиб чиқиб қилинган қарор бўлди.

Қарор мазмун-моҳияти чет тиллар, хусусан инглиз мамлакатимиздаги мавжуд тизимни янада такомиллаштириш чет тиллар таълими сифатини жаҳон андозаларини кўтариш мулоқот маданиятини янада синдириб бориш чет (инглиз) тилида яратилган фан техника адабиёт, саноат иқтисодиет, тиббиёт кабиларга оид илмий ва бадиий ва оммабоп асарлар мақола ва рисоалардан тўғридан-тўғри бахраманд бўлсин, улардан мамлакат иқтисодиётини илм фанини янада ривожлантриш йўлида ижодий фойдаланишга қаратилгандир.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда Вазирлик, идора ва таълим муассалари олдиға қатор долзарб вазифалар ҳам юкланганки, уларнинг ижроси чет тилларини ўрганиш ва ўқитиш тизимида беқиёс ва бетакрор ижобий ўзгаришлар содир бўлишиға олиб келади.

Бундай долзарб вазифалар қаториға қуйидагилар киради:

чет тилларини касбий билим ва педагогик маҳоратларини янада кўтариш;

мактабгача ва мактаб таълим тарбияланувчилари, куйи синф ўқувчилари махсус малака ва билимларга эга бўлган олий маълумотли ўқитувчилар тайёрлаш;

узлуксиз таълим тизимини тайёрлов, таълим йўналишлари учун замонавий дарслик, ўқув қўлланма, кўп тиллик луғатлар яратиш, синовдан ўтказиш ва таълим жараёнига чет тиллар таълими учун зарур муҳит ва шарт-шароитларни яратиб бериш (лингафон ва компьютер синфлари);

матбуот нашрлари (махсус журнал, газеталар) саҳифалар ва телевидение орқали инглиз тилига ўргатувчи матбуот ва кўрсатувларни йўлга қўйиш;

олий таълим муассасаларида асосий мутахассислик фанларини инглиз тилида йўлга қўйиш бунга профессор-ўқитувчиларини тайёрлаш кабилардир.

Юқоридагилардан келиб чиқиб қуйидаги ташкилий услубий ишлар амалга оширилади.

Мувофиқлаштирувчи кенгаш манфаатдор вазирликлар, идоралар билан биргаликда ҳамда етакчи олим ва мутахассисларни жалб этган ҳолда:

2013 йилнинг 1 мартига бўлган муддатда ҳар бир таълим босқичида чет тилларини билиш даражасини аниқ мезонларини назарда тутувчи янги таълим стандартларини таяминлайди;

2013 йилнинг 1 майгача бўлган муддатта умумтаълим биринчи синфидан бошлаб чет тилларини таълимини узлуксиз жорий этилишини, шунингдек, таълимнинг барча босқичларида унинг давомийлигини назарда тутувчи умумтаълим мактаблари, ўрта махсус, касб-хунаар ва олдий ўқув юртларининг янги ўқув режалари ва дастурлари тасдиқланиршини таяминлайди;

таълим стандартлари, ўқув дастурлари ва режалари, дарсликларни ишлаб чиқиш, шунингдек, таълим жараёнини ташкил этиш учун етакчи хорижий ўқув марказларини, чет тиллар бўйича халқаро экспертлар ва мутахассисларни жалб этади;

ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда чет тилларини ўқитиш тубдан қайта кўриб чиқилишини ва кучайтирилишини, ўқув яқунлари бўйича умумэътироф этилган тестлар (имтихонлар) топширилишини таъминлайди.

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази таркибида Чет тилларини билиш ва эгаллаш даражасини баҳолаш бошқармаси ташкил қилинади ва унинг вазифалари қуйидагилардан иборат этиб белгиланади: халқаро эътироф этилган стандартларнинг талабига мувофиқ чет тилларини билиш даражасини баҳолашнинг Миллий тест тизимини ишлаб чиқиш ва жорий этиш;

Ўрганувчиларнинг чет тилини билиш ва эгаллаш даражасини аниқлаш тўлов асосида тест ўтказиш (жумладан, интернет орқали масофавий) ва давлат намунасидаги тегишли малака сертификатини беришни ташкил этиш;

Ўрганувчиларни чет тилини билиш ва эгаллаш даражасини аниқлаш учун тестга тайёрланишларига зарур маълумотларни тайёрлаш ва интернет тармоғига жойлаштириш.

Давлат тест маркази манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда икки ой мудатда 2015-2016 ўқув йилларини бошлаб барча олий таълим муассаларига тестлари блокига хорижий тилни киритиш бўйича таклифлар Вазирлар Маҳкамасига киритади.

Шундай тартиб ўрнатиладики, унга мувофиқ:

Умумтаълим мактаблари, ўрта махсус, касб-хунарсиз ўқув муассаларида чет тиллар ўқитувчиларига зарур эҳтиёжи бўлган узоқ туманлар ва қишлоқ аҳоли пунктларида яшаётган аҳоли ичидан маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг тавсияномалари асосида чет тиллар ўқитувчилари ихтисослигига олий таълим муассасаларига мақсадли қабулни амалга оширишга рухсат этилади.

Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Давлат алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари қўмитаси, Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги ҳамда Ўзбекистон Миллий

ахборот агентлиги болалар ва ёшларнинг манфаатлари ҳамда қизиқишларини инобатга олган ҳолда, қуйидагиларни таъминламоқда.

Телевидения, шу жумладан, маҳаллий телеканаллар орқали болалар ва ўсмирларни хорижий тилларга ўргатиш бўйича кўрсатувлар тайёрлаш ҳамда уларни трансляция қилиш, бошқа халқарнинг тарихи ва маданияти, жаҳон илми ва техникасига бағишланган илмий-оммабоп хорижий бадиий ҳамда мультипликациявий фильмларни ўзбек тилидаги субтитр ёрдамида мунтазам кўрсатиб боришни йўлга қўйди.

“Ziynet” тармоғи орқали таълим муассасаларининг халқаро таълим ва билим олиш манбаларига кириш имкониятларини сезиларли орттирилди, унинг ресурслари, шахсий компьютерлар ва мобил ускуналар учун иловалар билан бойитилди. Шунингдек, инглиз тилида ўқув ва бадиий адабиётлар, ихтисослаштирилган расмлар билан безатилган газеталар ва журналларни чоп этиш йўлга қўйилди, уларга махсус рукнлар ҳамда иловаларни ташкил этилди.

Адабиёт ҳаёт дарслиги дейдилар. Адабиётда маълум мамлакат, халқ, миллат тарихи, маданияти, менталитети, урф-одатлари-ю қадриятлари ўз аксини топади. Чунки адабиёт ҳаёт кўзгуси. Маълум давр, унда рўй берган яхши-ю, ёмон воқеалар унда ўз аксини топади. Чет тиллар адабиёти, жаҳон адабиёти хазинаси дурдоналаридан баҳраманд бўлиш, ўқиш, мутоала қилиш инсонни тарбиялайди, уни юксакликка кўтаради, фикрлашга чорлайди. Ҳаётдаги мавжуд қийинчиликларни мардонавор енгиб ўтишнинг тажриба ва синовдан ўтган йўлларини кўрсатиб беради.

Америка адабиёти жаҳон адабиётининг таркибий қисмидан бўлиб, у жаҳон адабиётига бетакрор, ўзига хос намоёндаларини бердики, Америка адабиёти салоҳияти, унинг ривожига ана шулар номи билан боғлиқ. Масалан, Америка адабиёти деганда Ж.Ф.Купер, Марк Твейн, Харриет Бичер Стоу, Жэк Лондон, Теодор Драйзер, Эрнес Миллер Хемингуэйлар улар қолдирган шох асарларини биламиз.

Айриқса, Америка танқидий реализми намоёндалари деб эътироф этилган адиблар адабий меъросини ўрганиш, унда мамлакат, халқ ҳаётида юз берган тарихий воқеалар, уларнинг ижтимоий сиёсий сабаблари, оқибатларини тўғри ўрганиш, уларга бугунги кун нуқтаи назаридан баҳо бериш, ёшлар муаммолари, меҳр-оқибат, дўстлик, севги, фидойилик масалаларини танқидий жиҳатдан ўрганиш бугунги ёш авлодни бағрикенглик, дўстлик, фидойилик, бугунги кунимизга шукроналик, эртанги порлоқ ҳаётимизга умид руҳида тарбиялашга катта ёрдам беради деб ўйлаймиз.

Шу нуқтаи назардан, “Эрнест Миллер Хемингуэйнинг “Алвидо Қурол” асарида қахрамонлар нутқининг лингвистик ва стилистик жиҳатлари” мавзусидаги ўқув услубий қўлланма муҳим аҳамият касб этади.

Уларнинг барчаси қизил империя мафқураси руҳи билан суғорилган ва ўша мафкура манфаатлари нуқтаи назаридан яратилган ва унга хизмат қилган. Шу сабаб мавжуд тадқиқотларда ёзувчи ижодий фаолиятига, унинг услуби ва дунёқарашига алоқадор масалалар ҳолисона ёритиб берилмаган. Кейинги йилларда Ўзбекистонда Инглиз ва Америка адабиёти тарихи бўйича иккита ўқув адабиёти дунёга келди:

1. Abduvaliyev M. Pages from the history of English and American literature. Andizhan, 2000;

2. Bakoyeva M. English literature, Tashkent, 2006;

Масалан, доцент М.А.Абдувалиев томонидан нашр этилган ўқув қўлланмада (Абдувалиев 2000, 96-105) Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва ижоди, ёзувчининг ёзиш услуби, Хемингуэйнинг Америка адабиёти ривожига қўшган ҳиссаси каби боблар бўлиб, муаллиф адиб фаолиятини имкон қадар ёритиб беришга ҳаракат қилган, унинг “Килиманжаро қорлари (1936), “Алвидо, Қурол!”, “Чол ва денгиз” асарларининг мавзуси, ғояси ва қахрамонларига чизгилар берган. [2, 45-47] М.Бақоева ва бошқаларнинг ўқув қўлланмасида Э.М.Хемингуэй ҳаёти ва ижодига оид маълумотлар мавжуд эмас.

Қўлланмани ёзишдан кўзланган асосий мақсад Э.Хемингуэй ҳаёти ижоди, дунёқарашига оид янги маълумотларни аниқлаш, адиб қаламига мансуб асарларнинг ғояси, мавзуси ва қаҳрамонларини янгича талқин этиш, қаҳрамонлар нутқида хос тил бирликларининг лисоний ва стилистик жиҳатларини, “Алвидо, Қурол!” романининг ёшлар тарбиясидаги ролини аниқлаш ва улар онги-шуурига сингдиришдан иборат.

Битирув малакавий ишнинг мавзуси “Э.М.Хемингуэйнинг “Алвидо, Қурол!” асарида реалиялар ва уларнинг таржимаси масалалари” деб номланади.

Тадқиқотнинг объекти ўзга (инглиз, немис, италян ва бошқалар) тилларга хос реалиялар (хос сўзлар)лар, уларни тилдан тилга ўгириш муаммоларидир.

Тадқиқотнинг предмети сифатида қуйидагилар ўрганилади:

- реалия (хос сўзлар)нинг тавсиф ва таснифи;
- реалияларни тилдан тилга ўгириш усул ва воситалари;
- тарслитерация, таржима тили имкониятларидан фойдаланиб янги сўз, сўз бирикмаси ва қўшма сўзлар орқали реалияларни ўгириш, изоҳли таржима кабиларни Э.М.Хемингуэйнинг “Алвидо, Қурол!” асарида намоён бўлиши, асар муаллифининг бу борадаги маҳорати, фактик материалларини таҳлил қилиш;
- асарда фойдаланилган реалиялар рўйхатини тузиш, изоҳлаб бериш ва ўзбек тилига таржима қилиш имкониятларини аниқлаш;
- асар қаҳрамонлари нутқида хос коммуникатив ва нокоммуникатив бирликларнинг лингвистик ва стилистик хусусиятларини аниқлаш, бу орқали асар муаллифининг ёзиш услуби, тилига хос жиҳатларини аниқлаш кабилардир.

Ишдан кўзда тулиган мақсад назарий ва амалий таржимашуносликда назариётчи таржимашунос олимлар ҳамда амалиётчи таржимонлар эътиборида бўлган ўзга тилларга хос бўлган лексик бирликлар (реалиялар)нинг машҳур америка ёзувчиси Э.М.Хемингуэй асарлари

мисолида тадқиқ этиш, таржима усул ва воситаларини намоён бўлиши, уларни инглиз ва ўзбек тилларига ўгириш йўллари ва имкониятларини аниқлаш ва таржимонларга аниқ ва тўғри кўрсатмалар беришдан иборат.

Ишнинг долзарблиги қуйидагиларда намоён бўлади:

- тил ўрганувчиларда И.А.Каримовнинг 2012 йил 10-декабрдаги қарори мазмун-моҳиятидан келиб чиқиб, тил ўрганувчиларга инглиз ва америка ёзувчилари қаламига мансуб асарларни аслиятда ўқиш, мутоала, таҳлил ва таржима қилиш, у ёки бу ижтимоий-сиёсий воқеаларга ўзининг мустақил ва тўғри баҳосини беришга ўргатиш зарурияти пайдо бўлгани;

- Э.М.Хемингуэй асарларидан реалиялар махсус тадқиқот объекти сифатида ўрганилмаганлиги;

- асар қаҳрамонлари нутқига хос синтактик-коммуникатив бирликларнинг лингво-стилистик ва прагматик жиғатлари таҳлиliga оид кўникмаларни тил ўрганувчиларга сингдириб бериш заруриятининг пайдо бўлгани ва ҳоказолар.

БМИда чоғиштирма, компонент таҳлил, стилистик ҳисоб, таржима ва трансформация методларидан фойдаланилди.

Битирув малакавий иш назарий аҳамиятга эга бўлиб, у қуйидагиларда намоён бўлади:

- тадқиқот натижалари ва хулосаларини таржима назарияси ва амалиёти, синхрон ва изчил таржима, инглиз тили лексикологияси ва стилистикаси, қиёсий типологияси, инглиз адабиёти тарихи фанлари бўйича маъруза матнлари тузишда;

- магистрлик диссертациялари, БМИлари ва курс ишлари ёзишда;

- юқоридаги фанлар бўйича илмий рисола, ўқув-услубий кўлланмалар яратиш жараёнида.

Ишнинг амалий аҳамиятини қуйидагиларда кўрамиз:

- тадқиқот натижасида олинган фактик материалларни тардима назарияси ва амалиёти, инглиз адабиёти тарихи, лексикология фанлари семинар ва амалий машғулотларида фойдаланиш мумкин;

- фактик материалларни бадий ва публицистик асарлар таржимаси жараёнида кенг фойдаланиш мумкин;

- тадқиқот натижаларидан амалий таржима бўйича тақдимот машғулотлари, услубий ишланмалар тайёрлашда, кўп тиллик луғатлар яратишда ҳам фойдаланиш мумкин.

Ўзбекистон ХХІ асрнинг иккинчи ўн йилликлари бошларига келиб иқтисодий ва сиёсий салоҳияти юксак даражада ривожланган, интеллектуал имкониятлари кенг миқёсда намоён бўлаётган мамлакатга айланди. Чунки Ўзбекистоннинг халқаро ҳамжамиятидаги ўрни ва обрў эътибори кундан кун мустақамланиб бормоқда. Бундай эътирофларга қатор мисоллар келтириш мумкин. Масалан, Белгияда чоп этиладиган оммабоп “La gazette Diplomatique” журналининг сўнгги сонида Бельгия Дипломатия клуби бош котиби Леон Вегнознинг “Ўзбекистон: бозор иқтисодиётига ўтишнинг равон йўли” сарлавҳали мақоласи эълон қилинди. Мақола муаллифнинг эътироф этишича, “Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг миллий маҳсулот ишлаб чиқаришни кенгайтириш орқали импортни камайитиришга интилгани ҳолда, босқичма босқич ҳаракат тамойилига мослашган иқтисодий ислохотларни ўтказишга киришди. Ўзбекистон раҳбари И.А.Каримов томонидан ишлаб чиқилган иқтисодий тараққиётнинг “Ўзбек модели” бугун бозор иқтисодиётига равон ўтишнинг яққол тасдиғи ҳисобланади”.

Мақоланинг республикамиз тарихий меросига бағишланган қисми “Бой тарихга эга ўзбек” деб номланган. Муаллиф бу ерда асрлар давомида инсонлар қай тарзда яшагани, давлатлар гуллаб яшнагани ҳақида ҳикоя қилади”. Бу гўзал юртда ҳаёт бир лаҳза ҳам тўхтамаган ва айнан шу замин Шарқни Ғарб билан боғлаган Буюк Ипак йўли чорраҳаси ҳисобланади. “Буюк Амир Темур бошқаруви даврида, Ўрта Ер денгизидан Шимолий Ҳиндистонгача бўлган худудларни ўз ичига олган салтанат гуллаб яшнаган. Ўзбекистон 1991 йили мустақилликка эришгандан сўнг ўзбек давлатчилиги тарихида янги саҳифа очилди” деб ёзади Л.Вегнез².

² Халқ сўзи, 2012, 9-феврал № 28, 1-2 бетлар.

Дарҳақиқат, тараққиётнинг ўзбек модели-бошқарув ялпи иқтисодий муносабатлар тамойилининг бозор тизимига ўтиш жараёнларига эволюцион ёндашув, чуқур ўйланган, босқичма-босқич ислохотларни рўёбга чиқаришдир. Ўз вақтида қабул қилинган инқирозга қарши чоралар дастури туфайли Ватанимиз иқтисодиёти бутун дунёда содир бўлган глобал молиявий иқтисодий инқирозга муваффақиятли тарзда қарши тура олди. Ўзбекистон нафақат жаҳон инқирозига қарши тура олди ва унинг оқибатларини баратараф эта олди, балки санокли мамлакатлар қаторида иқтисодий тараққиётнинг барқарор юқори суръатларига эришиш имконини ҳам берди. Сўнгги йилларда Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулот ҳажмининг 8.5 фоизни ташкил этдики, бу дунёга энг юқори кўрсаткичлардан биридир. Мамлакат ялпи ички маҳсулот таркибида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг хиссаси ҳам ўсгани ҳолда, улар 24 ва 52.5 фоизни ташкил этди.

Сўнгги йилларда мамлакатимиз олтин захиралари ҳам сезиларли даражада ўсганини кўрамиз. Ўзбек саноати фаол ривожланиш йўлига ўтди. Хусусан, республикамызда “GM” ва “MAN” сингари дунёга донғи кетган компанияларнинг замонавий енгил ҳамда юк автомобилларини ишлаб чиқариш кенг йўлга қўйилди. Ана шундай автомобил заводларини Андижонда фаолият кўрсатаётгани биз учун фахр.

Яқинда жанубий Кореяда нашр этиладиган оммабоп журналлар – “The Korea Times” ва “The Korea Post” журналлари саҳифаларида Ўзбекистон Республикаси ҳамда Корея Республикаси ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганлигининг 20 йиллигига бағишланган мақола эълон қилинди. Мақолада дипломатик муносабатлар ўрнатилган 1992 йил 22 январдан буён икки давлат ўртасида йўлга қўйилган сиёсий, савдо-сармоявий ҳамда маданий-маърифий йўналишлардаги ўзаро манфаатли ҳамкорликлари кенгайди, ривожланди. 2010 йилда икки мамлакат ўртасидаги савдо – сотик таҳлили 1.6 миллиард АҚШ долларидан зиёдни ташкил этди.

Бугунги кунда Ўзбекистонда 360 та Жанубий Корея корхонаси фаолият кўрсатаётган бўлса, уларнинг 59 таси юз фоиз Корея маблағи асосида иш юритмоқда³.

Корея Республикаси ҳукуматининг техникавий ёрдами доирасидаги ҳамкорлик Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги (Коика) орқали фаол ривжланмоқда. Бугунги кунга келиб, КОИКА дастури бўйича Ўзбекистон Вазирлик ва идораларнинг 1240 нафардан зиёд вакили Корея Республикасида амалиёт ўтаб қайтди. Шу дастур доирасида Андижон давлат университетида 2011 йилда Ахборот ва компьютер технологиялари маркази ташкил этилгани ҳам қувонарли ҳол.

Мустақилликнинг биринчи йилларидаёқ юртбошимиз И.А.Каримов таълим устуворлиги унинг мамлакат тараққиёти ва гуллаб яшнашидаги ўрнига алоҳида эътибор қаратди. 1997 йил 29 августда “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”, “Таълим тўғрисида”ги Қонун қабул қилинди. Таълим тизимида босқичма-босқич ислохотлар амалга оширилди ва оширилмоқда. Президентимиз аввалом бор таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга эътибор қаратди. Замон талабларига тўла жавоб берадиган мактаб, академик лицей, касб-хунар коллежлари қурилди. Вилоятимизнинг ўзида шу кунга қадар 117 та касб-хунар коллежлари ва 12 та академик лицейлар қурилиб фойдаланишга топширилди.

Ёш авлод тарбияси ва таълимни республикаимиз ҳукумати ва давлатнинг доимий эътиборида бўлиб қолмоқда. Бунинг ёрқин мисоли сифатида 2012 йил феврал ойида пойтахтаимизда “Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш-мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилинниг энг муҳим шарти” мавзусида ўтказилган халқаро конференцияни келтириш мумкин⁴. Унда кўплаб йирик халқаро ташкилотлар ва молия институтлари, БМТ, Осиё тараққиёт банки, Жаҳон банки вакиллари, Буюк Британия, Германия, Италия, Хитой, АҚШ,

³ Халқ сўзи, 2012, 8-феврал № 27, 1-2 бетлар.

⁴

Жанубий Корея, Япония, Россия каби дунёнинг 48 давлатидан таълим тизими раҳбарлари, олимлар ва мутахассислар қатнашди.

Конференция қатнашчилари томонидан узлуксиз таълим ва ёш авлодни ҳар томонлама баркамол этиб тарбиялашда Ўзбекистон миллий модели ва тажрибаси ҳавас қилиш ва ўрнатқ олишга арзигулик эканлиги эътироф этилди. Улар юртимизда ёшларнинг маънан, интеллектуал ҳамда жисмонан етук бўлиб вояга етишлари учун яратиб берилган шарт-шароит, инфратузилма ва мустаҳкам моддий-техник база, шунга яраша ўқувчи талабаларнинг истеъдоди ҳамда салоҳиятига ҳам юксак баҳо бердилар. Демак, ёш авлод тарбияси ва таълимида биз тўғри йўл танлаганмиз. Демак, таълимнинг ўзбекча модели ўзининг самарсини бермоқда.

БИРИНЧИ БОБ. АМЕРИКА ЁЗУВЧИСИ ЭРНЕСТ МИЛЛЕР ХЕМИНГУЭЙ ҲАЁТ ВА ИЖОД ХУСУСИДА.

1.1. Э.М.ХЕМИНГУЭЙ ҲАЁТИ ВА АДИБ ИЖОДИНИНГ ШАКЛЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ.

Америка адабиёти ихлосмандлари орасида Э.М.Хемингуэй номини билмаган ўқувчи бўлмаса керак. Э.М.Хемингуэй XX аср Америка адабиётининг йирик намоёндаларидан бири бўлиб, унинг адабий асарлари жаҳон ва Америка мумтоз адабиётининг дурдоналари ҳисобланади. У сермахсул ёзувчи сифатида ҳам Америка адабиёти тарихида алоҳида ўрин тутди. Ҳаётлик соғида адиб еттита роман, олтита қисқа ҳикоялар тўплами, учта нобадий асарлар яратди, вафотидан сўнг учта роман, тўртта ҳикоялар тўплами, учта нобадий асарлар нашр этилди.

Эрнест Хемингуэй 1899 йил 21 июлда Иллинойс штатининг Чикаго шаҳри яқинидаги Оук Прак шаҳрида таваллуд топади. Эрнест отаси Кларенс Эдмондс Хемингуэй шикорчи, она Грейс Хом-Хемингуэй созанда эди.

Улар обрўли эътиборли, маърифатли инсонлар эдилар. Ёзувчининг ота-онаси, 1896 йили турмуш қурадилар ва Грейсининг отасини уйига кўчиб ўтадилар. Улар биринчи фарзанди (ўғли)га Грейс отасининг исмини берадилар. Бобосининг исми Эрнест Хол эди. Бахтга қарши умр бўйи ёзувчи ўз исмини ёқтирмай яшади. Чунки ёзувчи бу исми Оскар Уайльднинг “The importance of being Earnest” пьесасидаги гўл ва тентак қаҳрамон исмига тенглаштирарди.

Хемингуэйлар оиласи етти ётоқхона, мусиқа ва тиббий хизмат кўрсатиш хонасидан иборат шинамгина уйда истиқомат қилишади. Унинг оиласи атроф қишлоқларда тез-тез концерт бериб турарди. Эрнестни қанча зўрламасинлар у мусиқани ўрганишни хоҳламади. Эрнестнинг таржимаи холини яратган Майкл Рейнолдзни таъкидлашча, аслида Эрнест мусиқа машғулотларида куч-қувват, илҳом олган.[25.11]

1913-1917йилларда Хемингуэйлар оиласининг иккинчи фарзанди, Эрнест Оук Парк ва Ривер Скул ўрмончилик олий мактабида гаҳсил олади. У ерда

Эрнест бокс, енгил атлетика, сув полоси ва футбол билан фаол шугулланади. Унинг инглиз тили бўйича бахолари ҳам яхши эди. Эрнест ва унинг акаси Марселин мактаб оркестрида созанда сифатида икки йил катнашадилар. [25, 33]

Ўспиринлик йилларида Эрнест Фанни Бигздан журналистика бўйича сабоқлар олди. Эрнест ва Марселин биргаликда мактабнинг "The Trapeze" газетасига макола ва хикоялар ёзиб турдилар, Эрнестнинг биринчи маколаси Чикаго симфоник оркестрининг Оук Паркдаги концертига бағишлаган бўлиб, у 1916 йил январ ойида нашр этилди. Шундай қилиб, у мактаб газетасига маколалар ёзди, унга мухаррирлик кила бошлади. Унинг тили спорт репортерлари тилига яқин эди. У ўзига Ринг Ларднер тахаллусини танлади. Ринг Ларднер "Чикаго Трибюн" газетаси мухаррири эди. [8, 78]

Марк Твейн, Стивн Крейн, Теодор Драйзер, Синклэя Льюслар каби Хемингуэй романлар ёзишдан аввал журналист ва кореспондент сифатида фаолият олиб борди.

Олий мактабни тугатиб у "The Kansas City" газетасида мухбир сифатида ишлайди. У ерда факатгина 6 ой ишлаган бўлса-да, газета услубини ўрганди. Қисқа ганлардан фойдаланиш, қисқа парафафларни ишлатиш, инглиз тилини тўғри қўллаш каби махоратларни эгаллади. [4, 88]

1918 йилнинг бошларида у Қизил Хож мурожаатига лаббай деб жавоб бериб Италияда шошилиш тиббий ёрдам машинаси ҳайдовчиси бўлишга рози бўлади. Май ойида Нью-Йоркни тарк этади ва Парижга келади. Ўша пайтда шаҳар немислар томонидан тўпга тутилаётган эди. Июнь ойига келиб Хемингуэй Италия frontiга келади, ташрифининг биринчи куниёк Милан шаҳридаги Курол аслахалар ишлаб чиқарувчи фабрикада содир бўлган портлаш жойига боради, у ерда фабрика ишчилари тана аъзолари бўлақларини кўради. Бу мудхиш ва дахшатли манзарани у ўзиниш "Куннинг кок ўртасидаги ўлим" ("Death in the afternoon")-китобида қуйидагича тасвирлайди:

"Биз ўликларни ажратиб олиб, уларнинг тана аъзолари, колдикларини йиғиб олганимизни эслайман". Бир неча кундан сўнг у фоссалта ди Пиавега бориб жойлашади. Саккизинчи июлда фронтдагиларга шоколад ва сигаретлар таркатиб кайтгач, оловда куйиб қолади. Жароҳатига карамасдан, у Италия аскарини хавфсиз жойга олиб чиқади. Бу жасорати учун Италия ҳукумати Хемингуэйнинг кумуш "Жасорат" медали билан тақдирлайди. Ўн саккиз ёшида Хемингуэй ўша воқеа хақида куйидагича ёзади. "Ёш бола туриб урушга борсанг, умр боқий барҳаётлилик тасаввурига эга бўласан. Атрофингда бошқалар ўлади. Лекин сен эмас, Кейин сен жуда ёмон яраланганинда биринчи маротаба бояги ўйингни йўқотасан ва бу ҳол сен билан ҳам содир бўлиши мумкинлигини тушуниб етасан". [23.142]

Эрнест Хемингуэй икки оёғидан яраланди ва операция қилинади, дала касалхонасида беш кун ётади ва Миландаги Қизил Хож касалхонасига ўтказилади. Касалхонада у олти ой ётади, у ерда Қизил Хож ҳамшираси Агнес вон Куровскини севиб қолади. Ҳамшира Эрнестдан 7 ёш катта эди. Агнес ва Хемингуэй турмуш қуришга аҳд қилишлари арафасида, Агнес Италия зобитига 1919 йилнинг март ойида унаштирилади. Бу воқеа унинг "A very short story" асарига фактик материал сифатида хизмат қилди. Агнеснинг бевафолиги Хемингуэйни изтиробга солди.

1919 йилнинг бошларида уйга қайтади. Қонли тиззаларини кўрган пайтда у ўйларини ота-оналарига айта олмас эди. У бошқа юртда жарроҳлар оёғидан ажраладими ёки йўқми инглизча айта олмаганди. Ўша ёзни у Миччиганда курсдош ўртоқлари билан балиқ овлаб, сайрларда бўлиб ўтказди. Сентябрь ойида бир ҳафта қишлоқда дам олади. Бу қисқа саёхат унга "Big two – hearted river" хикоясини ёзишга руҳлантирди. Бу ярим автобиографик асар қахрамони Ник Адамс урушдан қайтиб осойишта ҳаёт кечириш учун қишлоққа кетгани хақидаги хикоядир. [15, 74]

Хемингуэй анча вақт ишсиз уйда ўтирди. Хемингуэйлар оиласининг бир дўсти унга "Торонто Стар Уикли" га иш таклиф этади. Ночор Эрнест таклифни қабул қилади. Ўша йили ёзувчи, "Торонто Стар Уикли"га чет эл

корреспонденти сифатида ишга киради, кейин 1920 йил сентябр ойида у яна Чикагога дўстлари билан яшаш учун кўчиб кетади. [9, 69]

У ойлик "Cooperative Commonwealth" журнали мухаррири ўринбосари лавозимида ишлади. У ерда Шевуд Андерсон билан учрашади. Авлиё Луислик Хэдли Ричардсон, Хемингуэй хонадошининг опаси Чикагоча келганида Эрнест уни севиб қолади. Кейинрок у шундай деб ёзади. У мен уйланадиган киз эканлигини билардим. Бу кизғиш сочли хоним Хемингуэйдан саккиз ёш каттарок эди. Шундай эсада, Хэдли ёшига караганда ёшрок кўринарди. [12, 97]

"Хемингуэйнинг аёллари" китоби муаллифи Бернис Керт Хэдлида ёш болаларга хос сифатлар Агнесдан кўра кўпрок жанлигини айтади. Иккала ошик калблар турмуш қуришга ва Европага сафар қилишга аҳд қиладилар. Улар Римга ташриф буюришни хоҳлайдилар, лекин Шевуд Андерсон уларни Парижга боришликларини тавсия этади. Улар 1921 йил 3-сентябрь куни гурмуш қурадилар. Бундан икки ой ўтиб Хемингуэй Торонто Старга корреспондент сифатида ёлланади, ёш куёв-келин Парижни тарқатдилар. Маерснинг айтишича, Хемингуэй Хэдлига уйланиб гўзал аёлнинг севгисига, яхшигина маблаг ва Европадаги ҳаётига эга бўлади. Хемингуэйнинг биографи Карлос Бейкернинг ёзишича, Парижда ҳаёт, пул алмашинув даражаси қиммат эмаслиги ва у ерда дунёдаги энг машхур кишилар билан танишиш имконияти борлигидан ҳади. Хемингуэй Гертруд Стайн, Жеймс Жойс, Эзра Паунд каби ёзувчилар билан учрашади. Айнан мана шу ҳолатлар ёзувчилик шохсуппасига кўтарилишада муҳим туртки бўлди. Уша даврда Хемингуэй баланд бўйли, келишган, бакуват, кенг елкали, кўй кўзли, чаккалари кизил, жаги тўртбурчак, майин овозли ёш йигит эди. [4, 12]

У ва Хэдли Лотин кварталдаги Руду Кардинал Лемойн 74-уйда яшайдилар. Хемингуэй уйига яқин бинодан хонани ижарага олади ва ишлайди. Хемингуэй Пабло Пикассо, Жоан Миро ва Жуан Грис каби машхур рассомлар билан танишади. Америкалик шоира Эзра Паунд Хемингуэйни тўсатдан учратиб қолади. Шоира Эрнест Хемингуэйдан 14 ёш катта эди. 1923

йили Италияга сафарлари чоғида улар калин дўстга айланадилар ва ўшанда шоира Хемингуэйнинг иктидорини кашф этади. Паунд, Т.С.Эллиотнинг "The waste land" асарини нашр этиб бўлгач, Хемингуэйни Ирланд ёзувчиси Жеймс Жойсга таништиради. Хемингуэй ва Жойс бирга кўп улфатчилик қилиб юришади.

Париждаги 20 ойлик хаёти давомида Хемингуэй 88 та хикояни "Торонто Стар" учун тўплади. Бу хикоялар "Грек-турк уруши", балик овлари пайтидаги хангомалар, букалар жанги каби мавзуларга бағишланган. Гаре де Леонда Хэдли эрининг бир томондан тўла кўлёмаларини йўкотиб кўяди. Хемингуэй бундан изтиробга тушади. Бу 1922 йили содир бўлганди. Хэдли хомиладор эканлиги сабабли эр-хотин Торонтога кайтадилар. У ерда 1922 йил 10 октябрда Жон Хэдли Никанор исмли ўғли туғилади. Улар Торонтодалик пайтида Хемингуэйниинг биринчи китоби "Theree stories on Ten poems" нашрдан чиқади. Китоб таркибига кирган икки хлқоя йўкотилган жомадондан колган кўлёмалар эди. Хикояларнинг учинчиси бахорда Италияда ёзилган эди. [10, 27]

Ойлар ўтмай адибнинг иккинчи китоби (In our times) нашр этилади. Бу тўплам йигирмага якин хикояларни ўз ичига олган эди. Улар адибнинг Испаниядаги даврида дунёга келган эди. Адиб Парижни кўмсади, Торонто у учун зерикарли туюларди. Хемингуэй журналистик хаётидан ёзувчиликка қайтишни хохлаб қолади.

Хемингуэй ва Хэдли Бамби (лакаби) исмли ўғли билан биргаликда 1924 йил январь ойида Парижга кайтадилар. Адиб Форд Мадокс Фордга мухаррирлик килади. Унинг саҳифаларида Паунд, Жон Дас Пассос ва Гертруд Стайн асарлари, шунингдек Хемингуэйнинг хикоялари (Indian Camp) чоп этилади: " In our times " 1925 йили нашр этилганда Форд куйидаги изоҳларни беради. "In our times" кўп олқишларга сазовор бўлди. Форд уни ёш ёзувчининг илк, жиддий хлқояси сифатида баҳолади. [16, 58]

Хемингучй Ф.Скот Фитзжеральд билан танишади. Улар ўртасида "завк-шавк ва душманлик", дўстлик риштаси ўрнатилади, Фитзжеральднинг ўша

йили "The Great Gatsby" асари нашр этилади. Хемингуэй уни ўқийди, ёктиради ва ўзининг кейинги асари роман бўлиши керак деган фикрга келади. Лекин Америка Қўшма Штатлари танкидчилари Хемингуэй қисқа хикояларини ўзининг дарак гаплари ва қаттиқ услуби билан тўлдириб юборган деб айблайдилар. [11, 32]

Хемингуэй Сан Фермин (Памплона)даги фестивалда буқалар жангидан сўнг спортга иштиёқи янада ошди. Бунда у урушнинг шафкатсизлиги беаёвлигини гўзалликка қарши кўяди.

1925 йил июн ойида Хэдли ва Хемингуэй Париждан Памплонга кетадилар. Бу сафар унинг биринчи романини (The sun also rises) ёзишга туртки бўлади. Хемингуэй ушбу романни қайта ишлаш учун олти ой вақт сарфлайди. Қўлёзма Нью-Йоркка апрель ойида етиб келади. Асарни Парижда 1926 йил августда тўла тўғрилаб бўлади. "Скрибнез" нашриёти асарни октябр ойида нашр этади. Бу асар урушдан кейинги авлод тақдирига бағишланган бўлиб, ижобий тақризлар олади ва Хемингуэйнинг энг яхши асари деб эътироф этилади. Бирок, Хемингуэй кейинроқ аслида умри завол бўлган авлод хақида эмаслиги, балки замин адабий асардаги қахрамонлар эса умри завол инсонлар эмас деб ёзади. [20,105]

Хемингуэй "Қуёш яна чиқади" асарини ёзаётган пайтда унинг турмуши бузилади. 1926 йил баҳорида Хэдли эрининг Паулин Пфейфер билан бўлган пинхоний севгисидан хабар топади. Парижга қайтаётиб улар ажралишга қарор қиладилар. Ноябрь ойига келиб Хэдли расман шу илтимос билан мурожаат этади. Мол-мулкларини бўлишиб, Хэдли "The sun also rises"дан қолган катта қалам хақини олишга рози бўлади, расман 1927 йил январь ойида ажрашадилар. Хемингуэй Паулин Пфейферга Май ойида уйланади.

Пфейфер Арканзас штатидан бўлиб, бадавлат оила фарзанди эди. Уйланишдан аввал Хемингуэй ҳам католик динига киради.

Асал ойдан сўнг адиб ўзининг навбатдаги қисқа хикоялар тўпламини яратишни режалаштиради. Бу асар "Men without women" номи остида 1927 йил октябрь ойида нашр этилади. Хемингуэй ва унинг хомиладор рафикаси

Паулин Америкага кайтадилар. Уларнинг ўгли Хемингуэй Канзас Ситида туғилади.

Бу кун июнь ойининг 28 санаси эди (1928 йил). Ўша йил кузда адиб ўғли Бамби билан эди. Улар Флорида поездига ўтиришларидан аввал отаси ўз жонига касд килганлиги хақидаги хабарни олади, чукур изтиробга тушади. Январь ойида Францияга кетишдан олдин у "Алвидо, Қурол!" асарининг коралама лойихдсини яратади. [7,125]

1930 йиллар мобайнида адиб кишларни Ки Вестда, ёзларни Вайомингда ўтказди. У ерда Америка ғарби табиатининг гўзаллигидан завкланади, унга мафтун бўлади, кийик ва айиклар овлади.

1931 йил 12 ноябрида ёзувчининг учинчи ўғли Грегори Хэнкок Хемингуэй Канзас Ситида дунёга келади. Паулиннинг тоғаси уларга Ки Вестдан уй сотиб олиб беради.

Энди ёзувчи ва унинг рафикаси Шаркий Африка сафарига 1933 йили отланадилар. Ун hafta давом этган сафар чоғида адиб "Green hills of Africa", "The snow of Kilimanjaro" асарлари учун фактик материаллар тўплади. Улар Момбаса, Найроби, Мачакос (Кения) Танганйикага боришади. Хемингуэй ич ўтки касалига дучор бўлади ва самолётда Найробига олиб кетилади.

1936-йили ёзувчи журналист Марта Гелхорн билан учрашади ва унга Испаниядаги фукарлар уруши хақида Шимолий Америка газетаси учун мақола ёзиб беришга розилик билдиради. Март ойида у Испанияга келади ва даниялик профессор Жорис Ивенс билан фильм сценарийи ёзадилар. 1937 йилнинг охирларида Хемингуэй Марта билан Мадриддалиги чоғида "The Fifth Column" номли пьесасини ёзади.

1939 йилнинг бахорида Хемингуэй Кубага отланади ва Гаванада Алийос Мундос мехмонхонасида кўним топади. Тез орада Марта хам Кубага етиб келади. Паулин билан ажрашгандан сўнг у Мартага 1940 йил 20 ноябрда уйланади. (Вайоминг штати).

Гелхорн ёзувчини "For whom the Bell tolls" асарини ёзишга ундайди. 1939 йил март ойидан бошлаб, 1940 йил июль ойида тугаллайди, октябрь

ойида эса асар нашр этилади. Қизиги шуки, ушбу асар Куба, Вайоминг ва Сан Валлига килган сафарлари чоғида яратилади. Асар ўқувчилар эътиборига ўша захотиёк тушади, бир ой мобайнида 500.000 нусха сотилади. Ушбу асар учун Пулитзер мукофотиغا сазовор бўлади. 1941 йил январь ойида ёзувчи ва Марта Хитойга сафар киладилар. Лекин кўп ўтмай улар АҚШ томонидан уруш эълон қилингунга қадар Кубага қайтадилар.

Иккинчи жаҳон уруши даврида адиб (1944 йилнинг июнь, декабрь ойларида) Европада бўлди. У Полковник Чарльз Бак Ланахам ҳам қўл остидаги 22-армия сафида харбий корреспондент сифатида хизмат қилди. Кейинрок Париж ташқарисидаги кишлок полицияси сафида юрди. 1944 йил охирларида Хуртгепвалддаги беаёв жангларида катнашади. Ун еттинчи декабрда Хемингуэй ўпкаси шамоллаб, истмалаб Люксембургга олиб келинади.

Иккинчи жаҳон уруши давридаги жасорати учун ёзувчи 1947 йили "Бронза юлдузи" билан тақдирланади.

Англияга келиб у "Times Magazine" мухбири Мэри Велш билан Лондонда учрашади. Марта эрининг самолётда Лондонга келишига изнини ололмагач, портловчи ўк-дорилар тўла кемада Лондонга келади. Хемингуэйни автомобиль халокатидан кейин касалхонасида даволанаётган ҳолатда топади. Улар эр-хотинлик муносабатларига 1945 йил Мартида нуқта қўядилар. Кубага қайтишдан аввал у Мэри Велш билан учинчи учрашувда унга турмушга чиқишини сўрайди. Ёзувчи 1942 - 1945 йиллар оралигида ишсиз юрди. 1946 йили ёзувчи Мэрига уйланади.

Урушдан кейинги йилларда икковлари кўп бахтсиз ходисаларга дуч келадилар, кўп бетоб бўладилар. 1945 йилда йўл халокати натижасида мажакланади, пешонаси кейин чап тўпигини синдириб олади. 1947 йилда ёзувчининг ўгиллари Пэтрик ва Грегорилар ҳам йўл халокатига учрайдилар. Ижодкор дўстларининг ўлими Хемингуэйни изтиробга солади, 1939 Хемингуэйнинг биринчи романи ҳақида Нью Йорк Таймс 1926 йилда қуйидагиларни ёзади: "Қуёш яна чиқади" романи ҳақида кўплаб таҳлиллар

мавжуд, лекин уларнинг ҳеч бири асарнинг сифати ҳақида тўла тасаввур бера олмайди. Ҳақиқатдан ҳам асар ўқувчини ўзига мафтун этади. Ёзувчининг баёни адабий инглиз тилини ҳам уялтириб қўяди. Унинг асосида юзлаб янги романлар дунёга келди. [18, 64]

Хенри Лунс Гейтснинг эътирофича, Хемингуэйнинг услуби жаҳон урушига акс садо сифатида шаклланди, унинг асарларида бош гоё аниқланди. Бунда энг муҳим ёки энг кичик деталлар тўғридан-тўғри, очиқ ифода этилмайди.

Э. Хемингуэй сўзлари билан айтганда "Агар ёзувчи нима ҳақида ёзаётганини етарли даражада билса, у билган нарсаларни ташлаб кетиш мумкин. Агар ёзувчи ҳақиқий нарсалар ҳақида ёзаётган бўлса, ўқувчи ўша нарсаларни гўёки ёзувчи баён этиб берадигандек ҳис этади. "Айсберг" ҳаракатининг кадр-киммати унинг саккиздан бир қисми сув устида эканлигидадир. Ёзувчи билмаган нарсаларини ташлаб кетса, у ёзувда бўш жойларни қолдиради (Хемингуэй, "Кундузи содир бўлган ўлим").

Унинг асарларида фактлар сув устида қалқиб туради, унга ёрдамчи структура ва символизм кўзга кўринмаган ҳодда таъсир кўрсатади. Узининг "Қиска хлқоялар ёзиш санъати" номли мақоласида "Оз бўлсада ҳақ нарсаларни топдим. Агар сиз муҳим нарсаларни воқеаларни (биладиган) ташлаб кетсангиз ҳикоя қучаяди, агар билмаган нарсаларингизни ёзмай кетсангиз ҳикоя ўз қимматини йўқотади". [22,42]

Бенсон Хемингуэй ҳаёт ҳақида автобиографик деталларни восита сифатида қўллашда фойдаланиганини ёзади. У асарларини "What if" (нима бўларди агар) сценарийси асосида ёзган: what if were wounded and made crazy, what would happen if I were sent to the front қабилар. Унинг асарлари синтаксисига эътибор қаратадиган бўлсак, жумлалар мураккаб эмас. Уларда эргаштирувчи боғловчилар кам. Ички тиниш белгилар (вергул, нукта вергул, чизикча, кириш сўзлар) кўпинча баёнда ташлаб кетилади. Баёнлар асосан содда, қиска, дарак гаплардан иборат.

Шунингдек, вокеалар баёнида ёзувчи бир воқеадан кескин иккинчисига ўтиш, кейин яна унга қайтиш услубини кўп кўллайди.

Асарларида ёзувчи вергул (,) ўрнига “and” боғловчисини кўп кўллайди. Бу жумлалар ва улар ифодалаган воқеликлар узвийлигини таъминлашга хизмат қилган.

Танкидчилар айтганидек, ёзувчининг нияти хиссиётларни йўқ қилиш эмасди, балки уни кўпроқ илмий ва ҳаққоний тасвирлаш эди.

Хемингуэй асарларида Америка гарби мавзуси Испания, Швейцария, Африка тоғлари ва Мичиган сойлари мавзуси билан қоришиб кетган. Бунда табиат унинг таркибий қисми ҳисобланади.[25, 21]

Хемингуэй асарларида, асосан ҳикояларида, эркак зотини улуглагани, аёл зотини эса севги қули деб тасвирлашга ҳаракат қилганлигини кузатамиз. Бунинг учун у танкидчилар томонидан "ҳалқнинг биринчи рақамли душмани" деб гап ном олган.

Демак, ёзувчи асарлари табиат гўзалликлари, жамият, табиат, ҳайвонот ва инсоният дунёлари ўртасидаги муносабатлар, уруш, севги ва уларнинг оқибатларига чизгилар сифатида намоён бўлади.

Ёзувчи илгари сурган асосий ғоя табиат инсон ва ҳаётни кадрлаш, эзгулик ғояларидир. Қахрамонлар эса турли мавқе, амал, билим ва ҳаётий тажрибага эга инсонлардир. Улар орасида ижобий ва салбий образлар мавжуд.

1.2. Э.М.ХЕМИНГУЭЙ “АЙСБЕРГ” ТАМОНИГА АСОСЛАНГАН АСАРЛАР АСОСЧИСИ.

Эрнест Миллер Хемингуэй энг машхур роман ёзувчиларидан бири сифатида каралса-да, бошка таникли ёзувчилар қатори яратган асарлари борасида танкидларга учраган. Унинг баъзи замондошлари унинг асарларида инсонга хос хиссиётлар, хаяжонлар мавжуд эмаслиги хакида ёзишган. Учинчи бир гуруҳ танкидчилар унинг асарлари инсонда хис-хаяжонни уйғотади. Улар ўртасида зиддиятли холатлар мавжуд бўлиб, хиссиётлар, ачиниш хислари инсон ички дунёсида кечади-ки, улар гўёки ноэмоционал холатлар сифатида намоён бўлади.

Хемингуэй асарларини ўқиш давомида ўқувчи диққат-эътиборини муваффақиятли тарзда жалб этиш қобилиятига, иктидорига эга бўлган. У асардаги воқеаларнинг, қахрамонларнинг арзимаган қирраларига ҳам эътибор қаратган, воқеалар тизимини махорат билан баён эта олган. У ўқувчиларда кутилмаган акс таъсир ва таасуротларни пайдо қила олган, буни кўпчилик тан олади.

Ёзувчини дунёга машхур қилиш пилапоясидан бир қадам олға босишга бир томондан Хэдли томонидан жомадонда йўқотиб қўйилган ва 1933 йил 10-майида ёқиб юборилган қўлёмалари бўлган.

Унинг дастлабки яратган асарлари хаттоки ота-оналарига ҳам ёкмаган. Улар назарида Эрнест уятсиз, кўпол услубда ёзган ва улар бундан аччикланиб, бир неча асарларини муҳаррирларга қайта ишлаш учун бир неча маробата қайтаришган. Лекин бу ноёб услубнинг ҳам ўз ўқувчилари, тарафдорлари бор эди.

Унинг ёзиш услуби акл-идрок, тафаккур, билим, хаётий тажриба ва фикрлаш асосига қурилган услуб эди. Юкорида айрим танкидчиларга ёзувчи услубининг ёкмаганлиги улар асардаги воқеаларни тўғри ва аник мушохада қилиш имкониятларига эга эмаслиги деб тушунганлар.

Агар Эрнест Хемингуэйнинг Америка адабиётига колдирган мероси

нима деб сўрашса, биз ёзувчининг ўзига хос услуби унинг меъросидир деб жавоб берган бўлур эдик.

Хемингуэйнинг ёзувчи сифатидаги энг мухим томони шундаки, ёзувчи асарларини "Айсберг" тамойили асосида ёзган. "Айсберг" тамойилининг мохияти шундаки, муз тоғнинг биргина кисми сув устуда кўриниб туради, лекин унинг асосий кисми сув остида бўлади. Шундан келиб чикиб, Хемингуэй асарларида воқеаларни ипидан — игнасигача ўқувчига баён этиб беришни лозим топмайди, аксинча у воқеанинг бир кисмини ўқувчига баён этади, унинг колган кисмини ўқувчи ўз билими, тажрибаси, тафаккурига таяниб мушохада этади, тахлил этади, фикрлайди ва билиб олади. Бунинг учун ўқувчи кенг дунёкарш, хаётий тажриба, билимларга эга бўлиши баробарида воқеликни ижодий фикрлай олиш оркали тахдил кчла олиш фазилатларига эга бўлиши зарур.

Хемингуэйни тушуниш учун ўқувчи - ёзувчи даражасида фикрлаши давр рухи ва мухитини тўғри англаши, халқ урф-одатлари, кадриятлари, тарихини яхши билиш лозм.

Хемингуэйнинг биринчи романи хакида Нью Йорк Таймз 1926 йидда куйидагиларни ёзади: "Қуёш яна кўтарилади" романи хакида кўплаб тахлиллар мавжуд, лекин уларнинг ҳеч бири асарнинг сифати хакида тўла тасаввур бера олмайди. Ҳақиқатдан ҳам асар ёзувчини ўзига мафтун этади. Ёзувчининг баёни адабий инглиз тилини ҳам уялтириб кўяди. Унинг асосида юзлаб янги романлар дунёга келди".

Хенри Лунс Гейтснинг эътирофича, Хемингуэйнинг услуби жаҳон урушига акс садо сифатида шаклланди, унинг асарларида бош ғоя аниқланди. Бунда эиг мухим ёки энг кичик деталлар тўғридан-тўғри, очик ифода этилмайди.

Э.Хемингуэй сўзлари билан айтганда "Агар ёзувчи нима хақида ёзаётганини етарли даражада билса, у билган нарсаларни ташлаб кетиш мумкин. Агар ёзувчи хақиқий нарсалар хақида ёзаётган бўлса, ўқувчи ўша нарсаларни гўёки ёзувчи баён этиб берадигандек хис этади. "Айсберг"

харакатининг кадр-киммати унинг саккиздан бир қисми сув устида эканлигидадир. Ёзувчи билмаган нарсаларини ташлаб кетса, у ёзувда бўш жойларни коддиради (Хемингуэй, "Кундузи содир бўлган ўлим").

Унинг асарларида фактлар сув устида калкиб туради, унга ёрдамчи структура ва символизм кўзга кўринмаган холда таъсир кўрсатади. Ўзининг қиска хлқоялар ёзиш санъати мақоласида "Оз бўлсада ҳақ нарсаларни топдим. Агар сиз муҳим нарсаларни воқеаларни (биладиган) ташлаб кетсангиз ҳикоя кучаяди, агар билмаган нарсаларингизни ёзмай кетсангиз ҳикоя ўз кимматини йўқотади".

Бенсон Хемингуэй ҳаёт ҳақида автобиографик деталларни восита сифатида қўллашда фойдаланиганини ёзади. У асарларини "What if" (нима бўларди агар) сценарийси асосида ёзган: what if were wounded and made crazy, what would happen if I were sent to the front қабилар. Унинг асарлари синтаксисига эътибор қаратадиган бўлсак, жумлалар мураккаб эмас. Уларда эргаштирувчи боғловчилар кам. Ички тиниш белгилар (вергул, нукта вергул, чизикча, кириш сўзлар) кўпинча баёнда ташлаб кетилади. Баёнлар асосан содда, қиска, дарак гаплардан иборат.

Шунингдек, воқеалар баёнида ёзувчи бир воқеадан кескин иккинчисига ўтиш, кейин яна унга қайтиш услубини кўп қўллайди.

Асарларида ёзувчи вергул (,) ўрнига "and" боғловчисини кўп қўллайди. Бу жумлалар ва улар ифодалаган воқеликлар узвийлигини таъминлашга хизмат қилган.

Танкидчилар айтганидек, ёзувчининг нияти хиссиётларни йўқ қилиш эмасди, балки уни кўпроқ илмий ва ҳаққоний тасвирлаш эди.

Хемингуэй асарларида Америка гарби мавзуси Испания, Швейцария, Африка тоғлари ва Мичиган сойлари мавзуси билан қоришиб кетган. Бунда табиат унинг таркибий қисми ҳисобланади.[25, 21]

Хемингуэй асарларида, асосан ҳикояларида, эркак зотини улуглагани, аёл зотини эса севги қули деб тасвирлашга ҳаракат қилганлигини кузатамиз.

Бунинг учун у танкидчилар томонидан "халқнинг биринчи рақамли душмани" деб гап ном олган.

Демак, ёзувчи асарлари табиат гўзалликлари, жамият, табиат, ҳайвонот ва инсоният дунёлари ўртасидаги муносабатлар, уруш, севги ва уларнинг оқибатларига чизгилар сифатида намоён бўлади.

Ёзувчи илгари сурган асосий гоё табиат инсон ҳаётни кадрлаш, эзгулик гоёларидир. Қаҳрамонлар эса турли мавқе, амал, билим ва ҳаётий тажрибага эга инсонлардир. Улар орасида ижобий ва салбий образлар мавжуд. Улар ҳақида кейинги бобларда батафсил сўз юритамиз.

1.3. АДИБ ҲАЁТ ВА ИЖОД ХУСУСИДА ХОТИРАЛАР

Адабиёт ихлосмандлари орасида Э.М. Хемингуэй номини билмаган ўқитувчи бўлмаса керак. Э.М. Хемингуэй XX аср Америка адабиётининг йирик намоёндаларидан бири бўлиб, унинг адабий асарлари Америка мумтоз адабиётининг дурдоналари ҳисобланади. У сермахсул ёзувчи сифатида ҳам Америка адабиётида тарихида алоҳида ўрин тутади.

Эрнест Хемингуэй 1899 йил 21 июлда Иллинойс штатининг Чикаго шаҳрига яқинида Оук Парк шаҳрида таваллуд топади. У зиёли оиласида дунёга келади. Эрнест отаси Кларенс Эдмондс Хемингуэй шифокор, онаси Грейс Хом – Хемингуэй созанда эди.

Улар обрўли эътиборли, маърифатли инсонлар эди. Улар, 1896 йили турмиш курадилар ва Грейсинг отасини уйига кўчиб ўтадилар. Улар биринчи ўглига Грейс отасининг исмини берадилар. Бобосини исми Эрнест Хол эди. Бахтга қарши умр бўйи ёзувчи ўз исмини ёқтирмай яшади. Ёзувчи бу исмига Оскар Уайльднинг “The importance of being Ernest” пьесасидаги гўл ва тентак қаҳрамон исмига тенглаштиради.

Хемингуэйлар оиласи етти ётоқхона, муска ва тиббий хизмат кўрсатиш хонасидан иборат шинамгина уёда истқомат қилишади.

Ўспиринлик йилларида Эрнест Фанни Бигздан журналистика бўйича сабоқлар олди. Эрнест ва Марселин биргаликда мактабнинг "The Trapeze" газетасига мақола ва хикоялар ёзиб турдилар, Эрнестнинг биринчи мақоласи Чикаго симфоник оркестрининг Оук Паркдаги концертига бағишлаган бўлиб, у 1916 йил январ ойида нашр этилди. Шундай қилиб, у мактаб газетасига мақолалар ёзди, унга мухаррирлик қила бошлади. Унинг тили спорт репортерлари тилига яқин эди. У ўзига Ринг Ларднер тахаллусини танлади. Ринг Ларднер "Чикаго Трибюн" газетаси мухаррири эди. [8, 78]

Марк Твейн, Стивн Крейн, Теодор Драйзер, Синклэя Льюслар каби Хемингуэй романлар ёзишдан аввал журналист ва кореспондент сифатида фаолият олиб борди.

Олий мактабни тугатиб у "The Kansas City" газетасида мухбир сифатида ишлайди. У ерда факатгина 6 ой ишлаган бўлса-да, газета услубини ўрганди. Қиска ганлардан фойдаланиш, қиска парафафларни ишлатиш, инглиз тилини тўғри кўллаш каби махоратларни эгаллади. [4, 88]

1918 йилнинг бошларида у Қизил Хож мурожаатига лаббай деб жавоб бериб Италияда шошилиш тиббий ёрдам машинаси хайдовчиси бўлишга рози бўлади. Май ойида Нью-Йоркни тарк этади ва Парижга келади. Ўша пайтда сахар немислар томонидан тўпга тутилаётган эди. Июнь ойига келиб Хемингуэй Италия фронтига келади, ташрифининг биринчи куниёк Милан шаҳридаги Курол аслахалар ишлаб чиқарувчи фабрикада содир бўлган портлаш жойига боради, у ерда фабрика ишчилари тана аъзолари бўлакларини кўради. Бу мудхиш ва дахшатли манзарани у ўзиниш "Куннинг кок ўртасидаги ўлим" ("Death in the afternoon")-китобида куйидагича тасвирлайди:

"Биз ўликларни ажратиб олиб, уларнинг тана аъзолари, колдикларини йиғиб олганимизни эслайман". Бир неча кундан сўнг у фоссалта ди Пиавега бориб жойлашади. Саккизинчи июлда фронтдагиларга шоколад ва сигаретлар таркатиб кайтгач, оловда куйиб қолади. Жароҳатига карамасдан, у Италия аскарини хавфсиз жойга олиб чиқади. Бу жасорати учун Италия ҳукумати Хемингуэйнинг кумуш "Жасорат" медали билан тақдирлайди. Ўн саккиз ёшида Хемингуэй ўша воқеа хақида куйидагича ёзади. "Ёш бола туриб урушга борсанг, умр бокий бархаётлилик тасаввурига эга бўласан. Атрофингда бошқалар ўлади. Лекин сен эмас, Кейин сен жуда ёмон яраланганинда биринчи маротаба бояги ўйингни йўқотасан ва бу хол сен билан ҳам содир бўлиши мумкинлигини тушуниб етасан". [23.142]

Эрнест Хемингуэй икки оёғидан яраланди ва операция қилинади, дала касалхонасида беш кун ётади ва Миландаги Қизил Хож касалхонасига

ўтказилади. Касалхонада у олти ой ётади, у ерда Қизил Хож ҳамшираси Агнас вон Куровскини севиб қолади. Ҳамшира Эрнестдан 7 ёш катта эди. Агнес ва Хемингуэй турмуш қуришга аҳд қилишлари арафасида, Агнес Италия зобитига 1919 йилнииг март ойида унаштирилади. Бу воқеа унинг "А уегу аБой 51огу" асарига фактик материал сифатида хизмат қилди. Агнеснинг бевафолиги Хемингуэйни изтиробга солди.

1919 йилнинг бошларида уйга қайтади. Қонли тиззаларини кўрган пайтда у ўйларини ота-оналарига айта олмас эди. У бошка юртда жарроҳлар оёғидан ажраладими ёки йўқми инглизча айта олмаганди. Ўша ёзни у Миччиганда курсдош ўртоқлари билан балиқ овлаб, сайрларда бўлиб ўтказди. Сентябрь ойида бир ҳафта қишлоқда дам олади. Бу қисқа саёхат унга "Big two – hearted river" хикоясини ёзишга руҳлантирди. Бу ярим автобиографик асар қахрамони Ник Адамс урушдан қайтиб осойишта ҳаёт кечириш учун қишлоққа кетгани хақидаги хикоядир. [15, 74]

Хемингуэй анча вақт ишсиз уйда ўтирди. Хемингуэйлар оиласининг бир дўсти унга "Торонто Стар Уикли" га иш таклиф этади. Ночор Эрнест таклифни қабул қилади. Ўша йили ёзувчи, "Торонто Стар Уикли"га чет эл корреспонденти сифатида ишга қиради, кейин 1920 йил сентябр ойида у яна Чикагога дўстлари билан яшаш учун кўчиб кетади. [9, 69]

У ойлик "Cooperative Commonwealth" журнали муҳаррири ўринбосари лавозимида ишлади. У ерда Шевуд Андерсон билан учрашади. Авлиё Луислик Хэдли Ричардсон, Хемингуэй хонадошининг опаси Чикагоча келганида Эрнест уни севиб қолади. Кейинрок у шундай деб ёзади. У мен уйланадиган киз эканлигини билардим. Бу кизғиш сочли хоним Хемингуэйдан саккиз ёш каттарок эди. Шундай эсада, Хэдли ёшига караганда ёшроқ кўринарди. [12, 97]

"Хемингуэйнинг аёллари" китоби муаллифи Бернис Керт Хэдлида ёш болаларга хос сифатлар Агнесдан кўра кўпроқ жанлигини айтади. Иккала ошиқ калблар турмуш қуришга ва Европага сафар қилишга аҳд қиладилар. Улар Римга ташриф буюришни хоҳлайдилар, лекин Шевуд Андерсон уларни

Парижга боришликларини тавсия этади. Улар 1921 йил 3-сентябрь куни гурмуш курадилар. Бундан икки ой ўтиб Хемингуэй Торонто Старга корреспондент сифатида ёлланади, ёш куёв-келин Парижни тарк тгадилар. Маерснинг айтишича, Хемингуэй Хэдлига уйланиб гўзал аёлнинг севгисига, яхшигина маблаг ва Европадаги хаётига эга бўлади. Хемингуэйнинг биографи Карлос Бейкернинг ёзишича, Парижда хаёт, пул алмашинув даражаси киммат эмаслиги ва у ерда дунёдаги энг машхур кишилар билан танишиш имконияти борлигидан ҳди. Хемингуэй Гертруд Стайн, Жеймс Жойс, Эзра Паунд каби ёзувчилар билан ушрашади. Айнан мана шу ҳолатлар ёзувчилик шохсуппасига кўтарилишада муҳим туртки бўлди. Уша даврда Хемингуэй баланд бўйли, келишган, бакуват, кенг елкали, кўй кўзли, чаккалари кизил, жаги тўртбурчак, майин овозли ёш йигит эди. [4, 12]

У ва Хэдли Лотин кварталдаги Руду Кардинал Лемойн 74-уйда яшайдилар. Хемингуэй уйига якин бинодан хонани ижарага олади ва ишлайди. Хемингуэй Пабло Пикассо, Жоан Миро ва Жуан Грис каби машхур рассомлар билан танишади. Америкалик шоира Эзра Паунд Хемингуэйни тўсатдан учратиб қолади. Шоира Эрнест Хемингуэйдан 14 ёш катта эди. 1923 йили Италияга сафарлари чоғида улар калин дўстга айланадилар ва ўшанда шоира Хемингуэйнинг иктидорини кашф этади. Паунд, Т.С.Эллотнинг "The waste land" асарини нашр этиб бўлгач, Хемингуэйни Ирланд ёзувчиси Жеймс Жойсга таништиради. Хемингуэй ва Жойс бирга кўп улфатчилик қилиб юришади.

Париждаги 20 ойлик хаёти давомида Хемингуэй 88 та хикояни "Торонто Стар" учун тўплади. Бу хикоялар "Грек-турк уруши", балик овлари пайтидаги хангомалар, букалар жанги каби мавзуларга бағишланган. Гаре де Леонда Хэдли эрининг бир томондан тўла қўлёмаларини йўкотиб кўяди. Хемингуэй бундан изтиробга тушади. Бу 1922 йили содир бўлганди. Хэдли хомиладор эканлиги сабабли эр-хотин Торонтого кайтадилар. У ерда 1922 йил 10 октябрда Жон Хэдли Никанор исмли'ўғли туғилади. Улар Торонтодалик пайтида Хемингуэйнииг биринчи китоби "Theree stories on Ten

poems" нашрдан чикади. Китоб таркибига кирган икки хлкоя йўкотилган жомадондан колган кўлёмалар эди. Хикояларнинг учинчиси бахорда Италияда ёзилган эди. [10, 27]

Ойлар ўтмай адибнинг иккинчи китоби (In our times) нашр этилади. Бу тўплам йигирмага якин хикояларни ўз ичига олган эди. Улар адибнинг Испаниядаги даврида дунёга келган эди. Адиб Парижни кўмсади, Торонто у учун зерикарли туюларди. Хемингуэй журналистик хаётидан ёзувчиликка қайтишни хохлаб қолади.

Хемингуэй ва Хэдли Бамби (лакаби) исмли ўғли билан биргаликда 1924 йил январь ойида Парижга қайтадилар. Адиб Форд Мадокс Фордга мухаррирлик қилади. Унинг саҳифаларида Паунд, Жон Дас Пассос ва Гертруд Стайн асарлари, шунингдек Хемингуэйнинг хикоялари (Indian Camp) чоп этилади: " In our times " 1925 йили нашр этилганда Форд куйидаги изохларни беради. "Сатр" кўп олқишларга сазовор бўлди. Форд уни ёш ёзувчининг илк, жиддий хикояси сифатида баҳолади. [16, 58]

Хемингуэй Ф.Скот Фитзжеральд билан танишади. Улар ўртасида "завк-шавк ва душманлик", дўстлик риштаси ўрнатилади, Фитзжеральднинг ўша йили "The Great Gatsby" асари нашр этилади. Хемингуэй уни ўқийди, ёктиради ва ўзининг кейинги асари роман бўлиши керак деган фикрга келади. Лекин Америка Қўшма Штатлари танкидчилари Хемингуэй қиска хикояларини ўзининг дарак гаплари ва қаттиқ услуби билан тўлдириб юборган деб айблайдилар. [11, 32]

Хемингуэй Сан Фермин (Памплон)даги фестивалда буқалар жангидан сўнг спортга иштиёқи янада ошди. Бунда у урушнинг шафкатсизлиги беаёвлигини гўзалликка қарши кўяди.

1925 йил июн ойида Хэдли ва Хемингуэй Париждан Памплонга кетадилар. Бу сафар унинг биринчи романини (The sun also rises) ёзишга туртки бўлади. Хемингуэй ушбу романни қайта ишлаш учун олти ой вақт сарфлайди. Кўлёмма Нью-Йоркка апрель ойида етиб келади. Асарни Парижда 1926 йил августда тўла тўғрилаб бўлади. "Скрибнез" нашриёти асарни октябр

ойида нашр этади. Бу асар урушдан кейинги авлод такдирига бағишланган бўлиб, ижобий такризлар олади ва Хемингуэйнинг энг яхши асари деб эътироф этилади. Бирок, Хемингуэй кейинрок аслида умри завол бўлган авлод хакида эмаслиги, балки замин адабий асардаги қахрамонлар эса умри завол инсонлар эмас деб ёзади. [20,105]

Хемингуэй "Қуёш яна чиқади" асарини ёзаётган пайтда унинг турмуши бузилади. 1926 йил баҳорида Хэдли эрининг Паулин Пфейфер билан бўлган пинхоний севгисидан хабар топади. Парижга кайтаётиб улар ажралишга қарор қиладилар. Ноябрь ойига келиб Хэдли расман шу илтимос билан мурожаат этади. Мол-мулкларини бўлишиб, Хэдли "The sun also rises"дан қолган катта қалам ҳаққини олишга рози бўлади, расман 1927 йил январь ойида ажрашадилар. Хемингуэй Паулин Пфейферга Май ойида уйланади.

Пфейфер Арканзас штатидан бўлиб, бадавлат оила фарзанди эди. Уйланишдан аввал Хемингуэй ҳам католик динига қиради.

Асал ойидан сўнг адиб ўзининг навбатдаги қисқа ҳикоялар тўпламини яратишни режалаштиради. Бу асар "Men without women" номи остида 1927 йил октябрь ойида нашр этилади. Хемингуэй ва унинг хомиладор рафикаси Паулин Америкага кайтадилар. Уларнинг ўғли Хемингуэй Канзас Ситида туғилади.

Бу кун июнь ойининг 28 санаси эди (1928 йил). Ўша йил кузда адиб ўғли Бамби билан эди. Улар Флорида поездига ўтиришларидан аввал отаси ўз жонига қасд қилганлиги хақидаги хабарни олади, чуқур изтиробга тушади. Январь ойида Францияга кетишдан олдин у "Алвидо, Қурол!" асарининг қоралама лойиҳдсини яратади. [7,125]

1930 йиллар мобайнида адиб кишларни Ки Вестда, ёзларни Вайомингда ўтказди. У ерда Америка ғарби табиатининг гўзаллигидан завқланади, унга мафтун бўлади, кийик ва айиклар овлади.

1931 йил 12 ноябрида ёзувчининг учинчи ўғли Грегори Хэнкок Хемингуэй Канзас Ситида дунёга келади. Паулиннинг тоғаси уларга Ки Вестдан уй сотиб олиб беради.

Энди ёзувчи ва унинг рафикаси Шаркий Африка сафарига 1933 йили отланадилар. Ун хафта давом этган сафар чоғида адиб "Green hills of Africa", "The snow of Kilimanjaro" асарлари учун фактик материаллар тўплади. Улар Момбаса, Найроби, Мачакос (Кения) Танганйикага боришади. Хемингуэй ич ўтки касалига дучор бўлади ва самолётда Найробига олиб кетилади.

1936-йили ёзувчи журналист Марта Гелхорн билан учрашади ва унга Испаниядаги фуқаролар уруши хақида Шимолий Америка газетаси учун мақола ёзиб беришга розилик билдиради. Март ойида у Испанияга келади ва даниялик профессор Жорис Ивенс билан фильм сценарийи ёзадилар. 1937 йилнинг охирларида Хемингуэй Марта билан Мадриддалиги чоғида "The Fifth Column" номли пьесасини ёзади.

1939 йилнинг баҳорида Хемингуэй Кубага отланади ва Гаванада Алийос Мундос меҳмонхонасида кўним топади. Тез орада Марта ҳам Кубага етиб келади. Паулин билан ажрашгандан сўнг у Мартага 1940 йил 20 ноябрда уйланади. (Вайоминг штати).

Гелхорн ёзувчини "For whom the Bell tolls" асарини ёзишга ундайди. 1939 йил март ойидан бошлаб, 1940 йил июль ойида тугаллайди, октябрь ойида эса асар нашр этилади. Қизиги шуки, ушбу асар Куба, Вайоминг ва Сан Валлига килган сафарлари чоғида яратилади. Асар ўқувчилар эътиборига ўша захотиёк тушади, бир ой мобайнида 500.000 нусха сотилади. Ушбу асар учун Пулитзер мукофотига сазовор бўлади. 1941 йил январь ойида ёзувчи ва Марта Хитойга сафар киладилар. Лекин кўп ўтмай улар АҚШ томонидан уруш эълон қилингунга қадар Кубага қайтадилар.

Иккинчи жаҳон уруши даврида адиб (1944 йилнинг июнь, декабрь ойларида) Европада бўлди. У Полковник Чарльз Бак Ланахам ҳам кўл остидаги 22-армия сафида харбий корреспондент сифатида хизмат қилди. Кейинрок Париж ташқарисидаги кишлок полицияси сафида юрди. 1944 йил охирларида Хуртгепвалддаги беаёв жангларда катнашади. Ун еттинчи декабрда Хемингуэй ўпкаси шамоллаб, истмалаб Люксембургга олиб келинади.

Иккинчи жахон уруши давридаги жасорати учун ёзувчи 1947 йили "Бронза юлдузи" билан тақдирланади.

Англияга келиб у "Times Magazine" мухбири Мэри Велш билан Лондонда учрашади. Марта эрининг самолётда Лондонга келишига изнини ололмагач, портловчи ўк-дорилар тўла кемада Лондонга келади. Хемингуэйни автомобиль халокатидан кейин касалхонасида даволанаётган ҳолатда топади. Улар эр-хотинлик муносабатларига 1945 йил Мартида нуқта қўядилар. Кубага қайтишдан аввал у Мэри Велш билан учинчи учрашувда унга турмушга чиқишини сўрайди. Ёзувчи 1942 - 1945 йиллар оралигида ишсиз юрди. 1946 йили ёзувчи Мэрига уйланади.

Урушдан кейинги йилларда икковлари кўп бахтсиз ходисаларга дуч келдилар, кўп бетоб бўладилар. 1945 йилда йўл халокати натижасида мажакланади, пешонаси кейин чап тўпигини синдириб олади. 1947 йилда ёзувчининг ўгиллари Пэтрик ва Грегорилар ҳам йўл халокатига учрайдилар. Ижодкор дўстларининг ўлими Хемингуэйни изтиробга солади, 1939 Хемингуэйнинг биринчи романи ҳақида Нью Йорк Таймз 1926 йилда қуйидагиларни ёзади: "Қуёш яна чиқади" романи ҳақида кўплаб таҳлиллар мавжуд, лекин уларнинг ҳеч бири асарнинг сифати ҳақида тўла тасаввур бера олмайди. Ҳақиқатдан ҳам асар ўқувчини ўзига мафтун этади. Ёзувчининг баёни адабий инглиз тилини ҳам уялтириб қўяди. Унинг асосида юзлаб янги романлар дунёга келди. [18, 64]

Хенри Лунс Гейтснинг эътирофича, Хемингуэйнинг услуби жахон урушига акс садо сифатида шаклланди, унинг асарларида бош гоё аникланди. Бунда энг муҳим ёки энг кичик деталлар тўғридан-тўғри, очик ифода этилмайди.

Э. Хемингуэй сўзлари билан айтганда "Агар ёзувчи нима ҳақида ёзаётганини етарли даражада билса, у билган нарсаларни ташлаб кетиш мумкин. Агар ёзувчи хақиқий нарсалар ҳақида ёзаётган бўлса, ўқувчи ўша нарсаларни гўёки ёзувчи баён этиб берадигандек ҳис этади. "Айсберг" ҳаракатининг қадр-қиммати унинг саккиздан бир қисми сув устида

эканлигидадир. Ёзувчи билмаган нарсаларини ташлаб кетса, у ёзувда бўш жойларни колдиради (Хемингуэй, "Кундузи содир бўлган ўлим").

Унинг асарларида фактлар сув устида калкиб туради, унга ёрдамчи структура ва символизм кўзга кўринмаган ходда таъсир кўрсатади. Узининг "Қиска хлқоялар ёзиш санъати" номли мақолада "Оз бўлсада ҳақ нарсаларни топдим. Агар сиз муҳим нарсаларни воқеаларни (биладиган) ташлаб кетсангиз хикоя кучаяди, агар билмаган нарсаларингизни ёзмай кетсангиз хикоя ўз қимматини йўқотади". [22,42]

Бенсон Хемингуэй ҳаёт ҳақида автобиографик деталларни восита сифатида қўллашда фойдаланиганини ёзади. У асарларини "What if" (нима бўларди агар) сценарийси асосида ёзган: what if were wounded and made crazy, what would happen if I were sent to the front қабилар. Унинг асарлари синтаксисига эътибор қаратадиган бўлсак, жумлалар мураккаб эмас. Уларда эргаштирувчи боғловчилар кам. Ички тиниш белгилар (вергул, нукта вергул, чизикча, кириш сўзлар) кўпинча баёнда ташлаб кетилади. Баёнлар асосан содда, қиска, дарак гаплардан иборат.

Шунингдек, воқеалар баёнида ёзувчи бир воқеадан кескин иккинчисига ўтиш, кейин яна унга қайтиш услубини кўп қўллайди.

Асарларида ёзувчи вергул (,) ўрнига "and" боғловчисини кўп қўллайди. Бу жумлалар ва улар ифодалаган воқеликлар узвийлигини таъминлашга хизмат қилган.

Танқидчилар айтганидек, ёзувчининг нияти хиссиётларни йўқ қилиш эмасди, балки уни кўпроқ илмий ва ҳаққоний тасвирлаш эди.

Хемингуэй асарларида Америка гарби мавзуси Испания, Швейцария, Африка тоғлари ва Мичиган сойлари мавзуси билан қоришиб кетган. Бунда табиат унинг таркибий қисми ҳисобланади.[25, 21]

Хемингуэй асарларида, асосан ҳикояларида, эркак зотини улуглагани, аёл зотини эса севги қули деб тасвирлашга ҳаракат қилганлигини кузатамиз. Бунинг учун у танқидчилар томонидан "ҳалқнинг биринчи рақамли душмани" деб гап ном олган.

Демак, ёзувчи асарлари табиат гўзалликлари, жамият, табиат, хайвонот ва инсоният дунёлари ўртасидаги муносабатлар, уруш, севги ва уларнинг оқибатларига чизгилар сифатида намоён бўлади.

Ёзувчи илгари сурган асосий гоё табиат инсон ва ҳаётни кадрлаш, эзгулик гоёларидир. Қахрамонлар эса турли мавқе, амал, билим ва ҳаётий тажрибага эга инсонлардир. Улар орасида ижобий ва салбий образлар мавжуд.

Биринчи вариантни ёзаётганимда Канзас-Ситида ўғлим Патрик тугилди. Уни онасининг қорнини ёриб олдилар. Мен Оук-Паркда, Иллиноисда, сўнгги вариант устида ишлаётганимда отам ўзини отиб кўйди. Бу китобни тугатганимда хали ўттизга кирмагандим. У бир биржада бухрон рўй берган кун дунё юзини кўрди. Мен доим отам шошди, деб ўйлайман, бироқ, балки унинг сабр косаси тўлиб кетгандир отамни ниҳоятда севардим. Шунинг учун у ҳақда бир нарса деб мулоҳдза юритиш менга кийин.

Мен барча ушбу вокеларни ва ўзимиз яшаган жойларни ўша йили бўлган яхши-ёмон гапларни ҳаммасини эслайман. Лекин ҳаммасидан ҳам китобда яшаган ҳаётимни, ўзим кун-бакун тўкиб чиқарган ҳаётни яхшироқ хотирлайман.

Шу мамлакат, шу одамлар ва уларнинг бошидан кечирганларни тўқир эканман, дунёда мenden ҳам бахтлироқ одам йўқ эди. Ҳар куни мен ёзилганларни бир бошдан ўқиб чиқар ва шундан сўнг давом этгарар ва ҳар куни яхши ёзиб турганимда, бундан буёғига нима ёзишим маълум бўлган бир пайтда ишни тўхтатар эдим.

Китоб фожеа билан тугаётгани мени ранжитмасди. Чунки, мен умуман ҳаёт-фожеадан иборат, унинг ҳамма кўчалари бир жойга олиб боради деб билардим. Бироқ ёза олишингдан, езганда ҳам ҳаққоний қилиб, кейин ўзинг ўқиганда ҳам лаззатланадиган қилиб ёза олишингдан ва ҳар кунингни мана шу ёқимли иш билан бошлашда қувончлироқ нарса йўқ бўлса керак. Бунинг олдида бошқа ҳамма нарса арзимас гаплардир.

1926-йилда бир романим чиққан эди. Лекин уни ёзган пайтларим хали роман устида кандай ишлаш кераклиги ини мутлако билмас эдим. Мен жуда хам тез ёзар ва айтадиган гапим колмаганида тўхтар эдим. Шунинг учун биринчи варианты жуда хам ёмон чиқди. Мен уни ярим йилда ёзиб тугатдим. Кейин мутлоқо кайтадан кўчириб чиқдим. Лекин кайта ишлаётганда мен жуда кўп нарсаларни ўргандим.

Ноширим, Чарльз Скрибнер отларнинг яхши ёмонини ажратишга уста, нашриёт ишлари хакида нимани билиш керак бўлса, барини эхтимол билса хам керак, ўрганмаган кулокка гарчи ғалати эшитилсада, китобларни хам унча мунча тушунади, мендан безакларга кандай карайсиз, китобингизни безакли килиб чиқарсак, розимисиз, деб сўраб колди.

Агар рассом ёзувчидан ўз ишининг устаси бўлмаса, бунга жавоб бериш осон бўлади, чунки ёзувчи ўзи жонли гувоҳ бўлиб кўрган - билган ходисаларни, мамлакатларни, нарсаларни булардан беҳабар бир кимса томонидан билар-билмас акс эттирилишига сира рози бўла олмайди.

Агар мен воқеаси Багам оролларида кечадиган роман ёзганимда эди, мен унинг безакларини Уинсолу Хомер ишлашини истаган бўлардим, бироқ шундаям уйдан бир иарсани безашни эмас, Багам оролларини ва у ерда кўрганларини чизишни сўраган бўлардим. Агар мен Мопассан бўлганимда (кани эди ундай бўлиш ўликларга хам тирикларга хам насиб бўлса) мен ўз китобларимга безак сифатида Тулус Лотрекнинг расм ва еуратларини, Ренуар умрининг ўртасида чизган айрим пленерларини олган бўлар эдим. Норман табиати манзараларига эса ҳеч кимнинг кўлини урдирмаган бўлар эдим, чунки ҳеч бир рассом бунда у билан тенглаша олмасди.

Агар фалон пистон ёзувчи бўлганимда дейиладиган бўлса уларга муносиб рассомларни топса бўларди. Лекин у ёзувчилар ҳозир бўлмаганларидай, у рассомлар хам ҳозир ўлиб кетишган. Макс Перкинс ва яна бошқа кўплар хам ўтган йил ўтиб кетишди. Бу йилининг шуниси яхшики, олдинда бизни кандай айрилиқлар кутаётган бўлмасин, у ўтган йилдан кура ёмонроқ бўлмайди, ёки 1944-йил, ёки 1945-йил эрта киш ва кўклам

чоғларичалик ёмон бўлмас. Булар айриликларнинг мўл хосилалари кўтарилган йиллар эди.

Биз ушбу йилни ўртада пул йигиб шампан сотиб олиб Санвеллийда, Айдахо, кутиб олганимизда кимдир бир ўйин таклиф қилди: тортилган аркон ёки ёғоч калтак тагидан елкада судралиб ўтиш керак эди, ўтаётганда ҳеч қаерингиз аркон ёки таёкка тегиб кегмаслиги шарт килинганди. Мен бир бурчакда Ингрид Бергман билан халфана шампанини ичиб ўтирардим. Унга дедим: "Қизим, бу йил йилларнинг энгхугургани бўлади".

Мисс Бергман нега, ундай деб ўйлайсиз, дейди. Унга ҳозирча ҳамма йиллар бир биридан яхши бўлиб келган. Шунинг учун менинг фикримга кўшилиши кийин эди. Мен сўзга бой эмасман, сўзнинг кифтини келтириб гапираолмайман, шунинг учун бунинг сабабларини сизга батафсил тушунтириб бера олмайман, лекин катор, бир-бирига боғланмаган, аломатларга караганда, яхшилик бўлишини кутиш кийин, таёкнингми, арқоннингми тагидан ўрмалаб ўтаётган бойваччаларнинг кўриниши ҳам яхшиликдан дарак бермайди, дедим шу билан гапни тугатдим.

Шундай қилиб, бу китоб биринчи марта 1929-йилда, Нью - Йорк биржасида талофат юз берган майдонга чикди. Безакли нашри кузда чиқиши керак эди. Бу вақт ичида Скотт Фицжеральд, Том Вулф, Жойс вафот этади. У биографлари томонидан ўйлаб ёзилган Жойсга сира ўхшамайди, антика ўртоғимиз эди. Бир куни у ичиб ўтирганимизда, менинг китобларим сизга жуда ҳам ибтидоий бўлиб кўринмайдими, деб сўрагани, Жон Бишоп, Скотт Фицжеральд, Том Вулф ўлди, Жи Жойс Макс Перкинс вафот этди. Ўлиши керак бўлган яна бир канча одамлар ўлиб кетишди, бир хиллари Милан бензоколонкаларида оёқларидан осилдилар, бошқалари яхшими, ёмонми бомбардимон килинган немис шаҳарларида осиб кўйилди. Қанчадан қанча номаълум , номсиз , нишонсиз , бироқ ҳаётни жуда ҳам севган кишилар йўқ бўлиб кетишди.

Бу китоб "Алвидо курул" деб аталади, у ёзилганидан кейинги уч йилдан буёғига ер юзининг қаеридадур тўхтовсиз уруш бўляпти. Кўплар

ўшанда нега бу одам мунча уруш билан банд бўлиб кетди, деб хайрон бўлиб юршшанди, лекин 1933-йилдан кейин чидиликда хаттоки улар га ҳам ёзувчи одам сурбетларча қилинаётган муттасил кирғинларга, разил жиноятлар билан тўла урушларга ҳеч қачон бефарқ қараб туrolмаелиги равшан бўлиб қолди. Мен кўп урушларда қатнашдим, шунинг учун бу масалада гаразим қаттиқ хатто жуда ҳам қаттиқ. Бу китобнинг муаллифи онгли суратда шу фикрга келдики, урушларда жанг қилаётган одамлар дунёдаги энг ажойиб одамлардир. Фронтнинг кизгин қисмларига кириб борганинг сари бундай ажойиб кишиларга дуч кела бошлайсан. Лекин урушни бошлаганлар, унинг оловига яна олов ташлаб турганлар иқтисодий рақобатдан, фойда ундиришдан бошқа нарсани ўйламайдиган тўнғизлардир.

Мен урушда бойлик орттирганлар, уруш оловини ёккандар урушниш биринчи кунлариданок мамлакат фуқароларининг мухтор вакиллари томонидан отиб ташлапмоғи зарур, деб ҳисоблайман.

Бу китобнинг муаллифи агар жангга кетаётганлар унга лутфан топширсалар, бунаканги отиб ташлаш бўладиган бўлса, уни ташкил этишни ўз зиммасига жон жон деб олган бўлур эди ва бу ишнинг ҳаммаси имкони борича одамийлик ва ахлоқ-одоб доирасидан чиқмай адо этилишига (ахир отилаётганлар орасида ҳар хил одамлар бўлиши мумкинми) ҳамда уларнинг жасоратлари, шубҳасиз, дафн этилишига риоя қилган бўлурди. Хаттоки уларни целлофанда ёки шунга ўхшаш бироз замонавий синтетик нарсада ўраб кўмилишига ҳам қаршилик қилмасди. Мабодо, охири бориб бошланган урушда меинг ҳам ҳиссам борлиги аниқлагудек бўлса, қанчалик қайгули бўлмаеин, майли, мени ҳам ўша ўкчилар взводи отиб ташлашсин кейин мени ҳам истасалар целлофанга ўраб ёки ўрамасдан кўмсинлар, ёхуд менинг урён танимни тоғ ёнбағридан улоқтириб юбора қолсинлар. Розиман.

Шундай қилиб, орадан йигирма йилча ўтди, бинобарин, мана сизга китоб ва мана унга сўз боши.

Финка-Вижия, Сан - Франциско - де - Паула, Куба 30 июнь 1948 йил.

"Қуеш барибир чиқаверади" Эрнест Хемингуэйнинг асосий романларидан бири.

Йигирманчи аср жахон адабиёти хазинасига дурдоналар кўшган Америка ёзувчиси Эрнест Хемингуэй ўз асарларида замоннинг мухим муаммоларини кўтарган, Америка оламининг иллатларини хакконий кўрсатган буюк санъаткор эди. У "Қуеш барибир чиқаверади" ("Фиеста") романида ғарбдаги мактаб бўсагасидан биринчи жахон урушининг конли гирдобига ташланган авлоднинг заволини, гам ташвишларини фожиавий қисматини мохирона тасвирлаган.

Авлод ўтади, авлодлар келади, ер эса бокий қолади. Қуёш чиқади, қуёш ботади. У яна чиқадиган макон сари ошиқади. Шамол жанубга шошади, шимолга ҳам ўтади, йўлларида гирдоб билам елади, яна ўз канорасига қайтади. Дарёларнинг хаммаси денгизга оқади, лекин денгиз тўлиб тошиб кетмайди. Дарёлар оқа бошлаган жойларга яна оккани қайтиб келадилар.

Асар Роберт Кон исмли шахс ҳақида ва унинг ўз ватани ва оиласи учун курашишни ва ватани, оиласи учун жонини фидо қилиши ва ўз холича инсонларга яшашни ўргатишни хоҳлайди. Шунинг асосида асардаги қуйидаги фикр келтирилади.

- "Биз ўз холимизча яшашни истаймиз, - дедим мен. БУ биримизнинг мартабамизга зиён етишини истамаймиз, - деди Брет. - қани туринглар бу ердан кетайлик. Шу фикрлардан маълум бўлдики Эрнест Хемингуэйнинг "Алвидо қурол" асаридаги Роберт Кон қахрамони орқали инсонларнинг ўз мақсади йўлида ҳеч нарсадан қайтмастликларини ва бошқаларнинг мансабларига зиён, ҳавф етказмасликларини истаган.

It was dusk when the priest came. They had brought the soup and afterward taken away the bowls and I was lying looking at the rows of beds and out the window at the tree- top that moved a little in the evening breeze. The breeze came in through the window and it was cooler with the evening. The flies were on the ceiling now and on the electric light bulbs that hung on wires. The lights were only turned on when some one was brought in at night or when something was being

done. It made me feel very young to have the dark come after the dusk and then remain. It was like being put to bed after early supper. The orderly came down between the beds and stopped. Some one was with him. It was the priest. He stood there small, brown-faced, and embarrassed.

"How do you do?" he asked. He put some packages down by the bed, on the floor. "All right, father."

He sat down in the chair that had been brought for Rinaldi and looked out of the window embarrassedly. I noticed his face looked very tired.

"I can only stay a minute," he said. "It is late."

"It's not late. How is the mess?" He smiled. "I am still a great joke," he sounded tired too. "Thank God they are all well."

"I am so glad you are all right," he said. "I hope you don't suffer." He seemed very tired and I was not used to seeing him tired. "Not any more." "I miss you at the mess." "I wish I were there. I always enjoyed our talking."

"I brought you a few little things," he said. He picked up the packages. "This is mosquito netting. This is a bottle of vermouth. You like vermouth? These are English papers." "Please open them."

He was pleased and undid them. I held the mosquito netting in my hands. The vermouth he held up for me to see and then put it on the floor beside the bed. I held up one of the sheaf of English papers. I could read the headlines by turning it so the half-light from the window was on it. It was the News of the World.

"The others are illustrated," he said.

"It will be a great happiness to read them. Where did you get them?"

"I sent for them to Mestre. I will have more."

"You were very good to come, father. Will you drink a glass of vermouth?"

"Thank you. You keep it. It's for you."

"No, drink a glass."

"All right. I will bring you more then."

The orderly brought the glasses and opened the bottle. He broke off the cork and the end had to be shoved down into the bottle. I could see the priest was disappointed but he said, "That's all right. It's no matter."

"Here's to your health, father."

"To your better health."

Afterward he held the glass in his hand and we looked at one another. Sometimes we talked and were good friends but to-night it was difficult.

"What's the matter, father? You seem very tired."

"I am tired but I have no right to be."

"It's the heat."

"No. This is only the Spring. I feel very low."

"You have the war disgust."

"No. But I hate the war."

"I don't enjoy it," I said. He shook his head and looked out of the window.

"You do not mind it. You do not see it. You must forgive me. I know you are wounded."

"That is an accident."

"Still even wounded you do not see it. I can tell. I do not see it myself but I feel it a little."

"When I was wounded we were talking about it. Passini was talking."

The priest put down the glass. He was thinking about something else.

"I know them because I am like they are," he said.

"You are different though."

"But really I am like they are."

"The officers don't see anything."

"Some of them do. Some are very delicate and feel worse than any of us."

"They are mostly different."

"It is not education or money. It is something else. Even if they had education or money men like Passmi would not wish to be officers. I would not be an officer."

"You rank as an officer. I am an officer."

"I am not really. You are not even an Italian. You are a foreigner. But you are nearer the officers than you are to the men."

"What is the difference?"

"I cannot say it easily. There are people who would make war. In this country there are many like that. There are other people who would not make war."

"But the first ones make them do it." "Yes."

"And I help them."

"You are a foreigner. You are a patriot".

"And the ones who would not make war? Can they stop if"

"I do not know."

He looked out of the window again. I watched his face.

"Have they ever been able to stop it?"

"They are not organized to stop things and when they get organized their leaders sell them out."

"Then it's hopeless?"

"It is never hopeless. But sometimes I cannot hope. I try always to hope but sometimes I cannot."

"Maybe the war will be over."

"I hope so."

"What will you do then?"

"If it is possible I will return to the Abruzzi."

His brown face was suddenly very happy.

"You love the Abruzzi?"

"Yes, I love it very much."

"You ought to go there then."

"I would be too happy. If I could live there and love God and serve Him."

"And be respected,"

I said. "Yes and be respected. Why not?"

"No reason not. You should be respected."

"It does not matter. But there in my country it is understood that a man may love God. It is not a dirty joke."

"I understand."

He looked at me and smiled.

"You understand but you do not love God."

"No."

"You do not love Him at all?" he asked.

"I am afraid of him in the night sometimes."

"You should love Him."

"I don't love much."

"Yes," he said. "You do. What you tell me about in the nights. That is not love. That is only passion and lust. When you love you wish to do things for. You wish to sacrifice for. You wish to serve."

"I don't love."

"You will. I know you will. Then you will be happy."

"I'm happy. I've always been happy."

"It is another thing. You cannot know about it unless you have it."

"Well," I said. "If I ever get it I will tell you."

"I stay too long and talk too much." He was worried that he really did.

"No. Don't go. How about loving women? If I really loved some woman would it be like that?"

"I don't know about that. I never loved any woman."

"What about your mother?"

"Yes, I must have loved my mother."

"Did you always love God?"

"Ever since I was a little boy."

"Well," I said. I did not know what to say. "You are a fine boy," I said.

"I am a boy," he said. "But you call me father."

"That's politeness."

He smiled.

"I must go, really," he said. "You do not want me for anything?" he asked hopefully.

"No. Just to talk."

"I will take your greetings to the mess."

"Thank you for the many fine presents."

"Nothing."

"Come and see me again."

"Yes. Good-by," he patted my hand.

"So long," I said in dialect.

"Ciaou," he repeated.

It was dark in the room and the orderly, wild had sat by the foot of the bed, got up and went out with him. I liked him very much and I hoped he would get back to the Abruzzi some time. He had a rotten life in the mess and he was fine about it but I thought how he would be. in his own country. At Gapracotta, he had told me, there were trout in the stream below the town. It was forbidden to play the flute at night. When the young men serenaded only the flute was forbidden. Why, I had asked. Because it was bad for the girls to hear the flute at night. The peasants all called you "Don" and when you met them they took off their hats. His father hunted every day and stopped to eat at the houses of peasants. They were always honored. For a foreigner to hunt he must present a certificate that he had never been arrested. There were bears on the Gran Sasso D'ltslis but it wss a long way. Aquila was a fine town. It was cool in the summer at night and the spring in Abruzzi was the most beautiful in Itsly. But what W3S lovely was the fsll to go hinting through the chestnut woods. The birds were all good because they fed on grapes and you never took a lunch because the peasants were always honored if you would eat with them at their houses. After a while I went to sleep.

5. Берилгэн парчадаги диалогларни Хенри ва рухоний сифатида ижро этиб беринг. Бу каби машклар тизими инглиз тилинийг огзаки ва ёзма нутқ кўникмаларини шакллантирибгина колмай, балки ўқувчиларни адабиётга, бадий асарлар ўқишга иштиёқини оширади.

ИККИНЧИ БОБ. АДИБ АСАРЛАРИДА КЎТАРИЛГАН МАВЗУ ВА МУАММОЛАР ТАЛҚИНИ.

2.1. Э.М.ХЕМИНГУЭЙ ҲИКОЯЛАРИДА КЎТАРИЛГАН МАВЗУ, ҒОЯ ВА ОБРАЗЛАР.

Ушбу боб Хемингуэйнинг "Аёлларсиз эркаклар" тўпламида кўтарилган мавзу ва қахрамонлар хусусида фикр юритамиз.

Маълумки, Хемингуэйнинг асарларида кўтарилган асосий мавзу табиат, мухаббат ва дахшатли биринчи жаҳон урушидир. Аммо бу тўпланда кўтарилган мавзулар турличадир. Сабаби бу тўпланда аслида 14 кичик ҳикоялардан иборат бўлиб, ундаги ҳар бир ҳикоянинг ўзига тааллуқли бўлган мавзуси бор. Ундаги қахрамонлар ҳам турличадир. Биз биламизки, қахрамонлар салбий ёки ижобий қахрамонлар бўлади. Бу тўпланда ҳам салбий, ҳам ижобий образлар иштирок этган бўлиб, улар китобхонда ўзига яраша таассурот қолдиради.

Масалан, шу тўпландаги биринчи ҳикояни оладиган бўлсак, бу ҳикоя "The Underfeated" ("Мағлуб бўлмаган") деб номланган бўлиб, ҳикоянинг ўзидан ҳам кўриниб турибдики, унда маълум чет давлатларида жумладан Испанияда, Лотин Америкасида ўтказилган жуда ҳавфли ўйин тури бўлган коррида-яъни букалар жанги хақида сўз юритилган. Бу ҳикоядаги қахрамонлардан бири бўлган Manuel Garcia бўлиб у toreodor-бука жангчиси бўлади. У асарда ижобий қахрамон бўлиб ўз кучига ниҳоятда ишонган шахс сифатида гавдаланади. Унинг характери ниҳоятда олийжаноб, қолаверса уддабурон, сўзининг устидан чиқадиган мард инсон сифатида тасвирланади. Ҳикояда уни яна Маноло лакаби билан тилга олинади, чунки одатда бирон-бир ишнинг уддасидан чиқа оладиган кимсаларга унинг мухлислари томонидан лакаб қўйилади, ва шу лакаб билан у кўпчиликка танилади, лекин аксинча ҳам бўлиши мумкин, яъни бирон-бир ишни пачавасини чиқариб, уни эплай олмайдиган кимсаларга ҳам уни устидан мазах қилиш учун лакаб қўйилади. Аммо бу ҳикояда Мануелга қўйилган лакаб уни ўз ишининг устаси эканлигини китобхонга яна бир бор кўрсатиб ўтган. Ҳикояда яна Don Miguel

Eetana va Zurito пикадор исмли кахрамонлар ҳам тасвирланади. Уларни ижобий ҳам ёки салбий кахрамон ҳам деб бўлмайди, сабаб, улар ҳам ниҳоятда ўз кучига ишонган, қатъиятли кахрамонлар тимсолида гавдаланади. Picador - бу буқа жангида отлик найза отувчи бўлиб, бу ҳам жуда хавфли ўйин саналади. Шунга карамай, кахрамонлар ўз вазифаларини имкон даражасида бажаришга ҳаракат қилишади. Бу ҳикояда кўтарилган асосий мавзу шундан иборатки, мана шу хавфли ўйин бўлишига карамай, уларни ҳаёт учун курашиб, кийинчиликларни енгишга жони борича ҳаракат қилишидир. Чунки бу ўйинда қатнашишдан олдин улар нафақат енгиб чиқишни, балки бутунлай ҳалок бўлиши мумкинлиги ҳақида ҳам ўйлаб кўриши керак бўлади, буни тасаввур этишнинг ўзи ҳам дахшатдир. Бу билан ёзувчи биринчи жаҳон урушидаги воқеаларни ҳам шунга қиёслаган, яъни, ё ҳаёт, ё мамот жангини тасвирлаган.

Ушбу тўпламдан жой олган навбатдаги ҳикоя "In another country" (бошка мамлакатда) деб номланган бўлиб, бунда ўша даврдаги дахшатли урушдан азобланган кишилар хусусида фикр юритилади. Ҳикояда тўрт зобит ҳақида гап боради, яъни улар жангда яраланиб, касалхонага тушиб қолишади. Уларни касалхонада ўтказган кунлари тасвирланади. Улардан бири Америкалик бўлиб, қолган учтаси Миланлик офицерлардир. Улар баъзида тушлик пайтларида касалхонага яқин бўлган "Сова" кафесида учрашиб қолишади, ва шу пайтда суҳбат қуришади. Уларни биргаликда юрганликларида ёнидан ўтиб кетаётган оддий одамларнинг чўчибгина қарашлари, уларни эса буни сезиб қолишлари ҳикояда жуда жонли тасвирланган. Чунки улар тақиб олган бир қанча медаллар ўткинчи одамларни ҳам хайратга ҳам кўркувга соларди. Уларга баъзи-баъзида яна бир киши ҳам ҳамроҳ бўлиб қоларди. У одамнинг бурни йўқ бўлиб, у юзини доим ўраб юрарди, аммо унинг юқоридаги зобитлардек медаллари йўқ эди. Лекин у ҳам ўз навбатида ана шу урушда фаол қатнашиб, жанг қилгани хусусида сўз юритилади. Юқорида кўрсатилган кахрамонларнинг барчасининг азият чекиши ана шу уруш туфайли эканлигини ёзувчи яққол тасвирлаган. Чунки

унинг урушга нисбатан нафрати барча ёзган асарларида яққол намоён бўлади.

Ёзучининг бу тўпламдаги учинчи хикояси "Hill like White Elephants" ("Филларга ўхшаш қоялар") деб номланган бўлиб, унда иккита қахрамон, яъни бир киз ва бир йигитнинг ўзаро суҳбати акс эттирилади. Бунда кўпроқ иккисининг суҳбати давомида табиат тасвири ҳам чиройли ва жуда жонли акс этган бўлиб, бу хикоя мазмунининг бойитилишига ўзининг маълум хиссасини қўшган.

Тўпламнинг туртинчи хикояси "The Killers" (Қотиллар) деб номланади. Бунда бир неча қахрамонлар иштирок этган. Хикояда Хенрининг тамаддихонасига икки киши келади-да тамаддихона хизматчиларини сўроққа тутишади. Унда икки салбий қахрамон-Мах ва А1 деб лақаб олган икки кишининг қилмокчи бўлган ишлари хусусида сўз юритилади.

Воқеа давомида улар тамаддихона хизматчилари - Ненгу, .Югу ва яна ошпаз йигит сўроққа тутиб, улардан швед бўл Андерсон хақида суриштиришади. Улар уни ўлдирмокчи эканликларини айтишади. Тамаддихона хизматчилари улардан нима учун ўлдирмокчилигининг сабабини сўрашганда, улар дўстлари ҳунини олмокчилигини айтишади.

Хикояда кўтарилган мавзу шундан иборатки, инсонлар ўз манфаатлари йўлида қанчалар тубанлашиб кетганлигини, улар ўз мақсадлари йўлида ҳеч нарсадан тап тортмасликларини ёритиб бериш бўлмаган.

Кейинги ("Che Ti Dice La Patria") хикоясида эса икки кишининг бошқа мамлакатга саёхати тасвирланган бўлиб, уларни йўл давомида суҳбатлашгани, бирга овқатланишлари кўрсатилган. Воқеалар давомида уларнинг ўзаро суҳбатлари тилга олинган. Яъни улар овқатланиш учун бир ресторанга киришади, у ерда ишлайдиган бир кизни кўриб қолишади, у киз ҳам уларни кўриб ейиш учун нима олиб келишлигини сўраш бахона уларни гапга солмокчи бўлади. Сабаби у ушбу хикояда "Gay" деб юритилган йигитни ёктириб қолади. Хикояда иккала қахрамоннинг ҳам исми

берилмайди. Биринчи қахрамон автор тилидан ёзилган, иккинчиси "Gay" (йигит) деб тасвирланган.

Йигит немис йигити бўлиб, киз билан гаплаша олмайди. Лекин уларни ўртасида биринчи қахрамон таржимонлик килади. Улар тамаддихонада бир неча соат қолади, кетишга хозирланаётганда уларни киз жўнатиб юборгиси келмайди. Сочларини калта килиб киртишлатган киши киздан уларни йўлини тўсмаслигини айтади, чунки унингча икковлон бунга арзимас эмиш. Лекин ҳикояда улар яхши инсон сифатида тасвирланган бўлиб, улар 10 кун давомида бир неча мамлакатларни айланиб чиқади, қолаверса биринчи қахрамоннинг таржимонлик ҳам қилиши ҳикоя мазмунини янада бойитган деб ўлайман.

Унинг навбатдаги ҳикояси "A Simple Enquiry" ("Оддий тергов") деб номланади. Бу ҳикоя ниҳоятда қиска бўлишига қарамай, жуда чуқур маънога эга. Сабаби урушлар зарбидан ниҳоятда азият чеккан маёрнинг оддийгина инсон-оддий аскар билан бўлган суҳбати акс эттирилган бўлиб, бу суҳбат давомида уларнинг ҳам оддий инсон эканликлари яққол намоён бўлади, ҳар иккиси-бири маёр, бир оддий аскар бўлишига қарамай, уларни ҳам оддий одамлардек яшашга ҳаққи бор.

Маёр касал бўлиб қолганида ўзи учун хизматкорлик вазифасини ўтаётган аскарни ўз ёнига чакиртиради, у билан мухаббат мавзусида суҳбатлашади. Суҳбат сўнгида маёр аскардан ўзи билан қолишни сўрайди. Аскар бунга ҳеч қандай жавоб қила олмайди. Чунки у ўз маёрини ҳурмат қилади ва унинг буйруғига сўзсиз итоат қилади.

Ҳикоянинг асосий мазмуни шундан иборатки, у китобхонга ҳаётнинг қанчалар ширин эканлиги, шунга қарамай инсонлар ўз манфаатини кўзламай, ҳалқи учун жон фидо қилажагини ёритиб беради. Бунда китобхон ўзи учун энг керакли нарсани, яъни ватанпарварлик хиссини чуқур бўлишлигини унутмаслиги керак. Шу маънода, ҳозирги ўзбегим ёш авлодлари учун ҳали ушбу ҳикоя бекиёс тарбиявий аҳамиятга эга деб ўйлаймиз.

Эрнест Хемингуэй барча хикояларида табиат тасвири алохида ўрин тутади. Биз биламизки, хар бир асарда хох у роман бўлсин, хох хлқоя, кандай асар бўлишидан катъий назар, унда табиат тасвири кисман бўлса хам берилади. Лекин Эрнест Хемингуэйнинг асарларида бу жуда ажойиб тасвирда берилади. Агар унинг асари мавзуси севги бўлса, табиат тасвирини хам шунга монанд килиб тасвирлайди, борди-ю уруш хақида бўлса, табиат тарзда хам шунга мос. Китобхон агар унинг асарини ўқиётган бўлса ўзини гўё ўша даврга тушиб колгандай хис килади, хатто асар кахрамони ўрнида ўзини кўради. Масалан, "Чол ва Денгиз" киссасини оладиган бўлсак, бу киссани ўқиётганда китобхон ўзини уммонда гўё балик овлагандай хис килади, гохо балиқчи Сантягога ёрдам бергиси келади, бундай таъсирланиш табиий албатта, лекин унинг асарларидаги бу ҳолат китобга шунчаки кўз югуртириб чикаётган китобхонни хам ўзига жалб этади.

Демак, адиб хикоялари киска бўлсада, мазмун-мохиятига кўра ахамият касб этадилар. Ўқувчини ижтимоий хаёт, борлик муаммолари хақида ўйлашга, бош котиришга, у ёки бу мавзу бўйича ўз муносабатини билдиришга бехос ундайди.

2.2. Э.М.ХЕМИНГУЭЙ РОМАНЛАРИДА КЎТАРИЛГАН МАВЗУ, ҒОЯ ВА ОБРАЗЛАР ТАЛҚИНИ.

"Алвидо, Курол!" асарининг биринчи бобида ёзувчи кейинчалик давом эттириладиган мавзулар билан ўқувчини таништиради. Ушбу бобда адиб уруш ва ўлимни табиат ва ҳаётга қарши қўяди. Дарахтлар чанг-тўзон билан қопланган, барглари тўкилб кетган. Барглар қўшинлар томонидан юк автомобилларига юкланган курол-аслаҳаларни яшириш учун ёпилган ҳолат. Тиник ва сокин дарё суви ёмғир ва лойда, секин аста ҳаракатланаётган қўшинларга қарши қўйилади.

Аскарлар куролларни олдига осиб олган, ҳаракатлари суст чунки улар жуда чарчаган. Муаллиф ўкинч (киноя) билан шундай дейди: "Қишнинг бошида кўп ёмғир ёғди, ёмғир билан вабо келди. Буни олди олинди ва армияда факатгина 7000 аскар нобуд бўдди:

Бу ерда "permanent rain" (тўхтовсиз ёмғир) ни тасвирлаш чоғида ёзувчи бечора. умидсизлик ҳолатини ифодалайди. Иккинчи гапдаги "only" сўзи уруш, жангу-жадаллар миқёсини ифодалаб келган.

Урушдан безор бўлишлик қўшинларнинг ўзи томонидан кўзгудагидек ифода этилади: "... ҳеч ким нима учун жанг қилаётганини билмасди". [20, 19]

Асарда воқеаларни хикоя қилиб берувчи шахс ва протогонист бошқа-бошқа одамлар. Воқеалар баёнчиси Хенри, китобда воқеалар чоғида тилга олинган шахс эса Хенри Фредерик.

Асарни ўқир эканмиз Катерин хақида ҳам кўп нарсаларни кашф этамиз. Хенри билан суҳбатда у унаштирилганликларига 8 йил бўлганлиги, эри урушга кетиб ўлиб кетганлигини айтади. Хенри у дунёни, худони борлигига ишонмайди. Катерин уруш оқибатларидан кўрқиб турмушга чикмагани, энди эса ўша оқибатлар маъносиз ва мақсадсиз эканлигини тушуниб етади.

Унинг фикрича, ҳаёт нимани хоҳласа ўша қўйга солади. Унинг ҳаёти ўша шароитларга қарши курашлардан иборат. Фредерик Хенри қахрамонликка даъвогарлик қилаолмайди. Атрофдаги воқеаларга бепарво. Бу

Ўқувчида бир кадар унга бўлган хурматни сусайтиради. "I knew I would not be killed. Not in this war. It didn't have anything to do with me". Хенрига бу дунё адолатли дунё, чунки унинг уруш билан унчали иши йўқ, уруш уни рад этади.

Пассини урушга қарши норозилик билдиради. Муроса орқали урушга барҳам бермоқчи бўлади. Унинг фикрича, агар Италия армияси урушни тўхтатса, Австрияликлар қарчаёди ва ўз юртига қетадилар.

Риналди урушни ёқлайди. Медал олишга иштиёқи баланд. Поп эса рухиятли одам. У урушда ватанпарварлик ва шон-шухратни кўрмайди. Бахтни кўрмайди, топмайди. Унинг ўрнида содик севгини кўради. Хенри эса қоридаги икки йўлдан бирини танлаши керак бўлади. Рухоний бу урушда ғолиблар бўлмаслигини ва қачондир бу уруш охирига етишини уқтиришга ҳаракат қилади Асар 66 бобдан иборат "Алвидо қурол" баёни монолог ва диалоглар қоридан иборат тарзда ёзилган. Асар матни асосан содда, боғланган қўшма ва мураккаб гаплардан иборат. Масалан: The summer went that way (Hemingway, 117); Maybe it was coming back from the races (Hemingway, 117); You do me a translation and I will and if to the lancet (Hemingway, 78); I wish you were back (Hemingway, 79); The priest smiled and blushed and shook his head (Hemingway, 34);

Юқоридаги мисоллардан кўришиб турибдики, асар баёни содда, лўнда, ихчам синтактик қурилмалар асосига қурилган. Ўз-ўзидан келиб чиқадики, улар орқали ифода этилган фикрлар ҳам содда ваз ихчам бўлиб, турли ёш, турли ҳаётий тажрибага эга ўқувчиларни ёзувчи илгари сурган гоё, у нззарда тутган фикрни осон тушуниб етишига олиб қелади.

Унингчи боб ва бошқа бобларда ҳам инглиз тилининг Америка вариантыга хос грамматик шакллари учратишимиз мумкин. Масалан "will" (қеласи ноаниқ замон шакли) we, I (биринчи шахс бирлик ва қўпик) олмошлари билан қўлланилганига гувоҳ бўлдик: We won't quarrel, baby (Hemingway 80); I won't kiss you if you don't want (Hemingway 80); I'll send your English girl, (Hemingway 80).

Бундан ташқари кундалик оғзаки нутққа хос, нутк экономиясига хос грамматик шакллар ҳам асар матнида жуда кўп учрайди: Don't get angry (Hemingway 80), I'll be wise like you (Hemingway 80), Good-by (Hemingway 80).

Асар матнида монологлардан кўра диалоглар кўплиги боис, диалогик нутққа хос жихатлар кахрамонлар нуткида намоён бўлганлигини кузатдик. Асар билан танишиш чоғида суҳбатдошлар учун маълум бўлган гап таркибидаги бўлакларни тушиб қолишини кузатдик. Бу ҳолат тил ички қонуниятларидан ва сўзловчининг мақсадидан келиб чиққан ҳолда содир бўлгани маълум бўлди.

"Open the bottle. Bring a glass. Drink that, baby (Hemingway 78). Don't go. I said (Hemingway 78); be good while I'm gone, I said (Hemingway 79). Shoot him if he resists (Hemingway 200).

Юқоридаги гаплар буйруқ-истак майлидаги гаплар бўлиб, инглиз тили қоидаларига кўра бундай гапларда гап эгаси мавжуд бўлмайди. Феъл кесим орқали англашилган иш-ҳаракатларни куйидаги трансформация орқали ифодалаш мумкин: You open the bottle, you bring a glass, you be good while I'm gone.

- "Алвидо, қурол!" романида эллипсис ходисаси кахрамонлар ўртасида кечган диалоглар (суҳбатлар) чоғида кўп учрайди;

- Суҳбатдошлар учун маълум бўлган ахборотни ташувчи гап бўлаги ёки гап эллипсисга учраши мумкин;

- Гапнинг бош бўлакларидан бири (эга, кесим ёки қўшма гап таркибидаги бош ёки эргаш гап) эллипсисга учраши мумкин.

- Пайт, ўрин, микдор даража холига, тўлдирувчига берилган махсус сўроқ гапларда (what time, when, where, how much (many) билан бошланган гапнинг бош бўлаклари (эга ва кесимни) эллипсисга учраши кўп учрайди;

- What time do they come to arrest you? (тўлик гап).

- In the morning. They come to arrest you in the morning. (тўлик гап).

-Баъзан ёзувчи инглиз бўлмаган (Риналди) қахрамонлар нуткида уларнинг инглиз тилини яхши билмаслиги, Италиялик эканлигини кўрсатиш учун айрим бўлақларни атайлаб тушириб кетган жойлари ҳам бор: It's not a pretty picture you (are) having gonorrhea.

- Сўрок гапларда кўмакчи, боғловчи феъллар тушиб қолиши ҳам юкоридаги холатлар учун мисол бўла олади;

- I can't remember it.

-The Grand Canyon? (is it the Grand Canyon ?) (тўлиқ гап).

Асар матнида шунингдек, кўплаб такрорларни учратдик. Улар қахрамонлар томонидан билдирилган фикрларга, маълумотларга алоҳида ургу бериш ва ифодалиликни таъминлашга ёрдам берадилар. Қахрамоннинг кайфияти, ички кечинмаларини қандай эканлигини кўрсатиб беради.

Асарда айрим сўзлар, хаётий гаплар ҳам такрорланиб келган. Қахрамон хаяжонга тушганда, асаби бузилганда гапда сўз тартиби бузилади, баъзи сўзлар, гаплар беҳосдан такрорланади

- Who do you mean?

- I mean an American writer.

- Of course. I do. His full name is Ernest Miller Hemingway.

- Right you are. But I don't know where and when he was bom.

- I can tell you. He was bom on July 21, 1899, in Oak park, Illinois. He was from an intelligent family. His father was a doctor and his mother a musician.

- Was he the only son of Hemingway?

- If I am not mistaken he had a sister and a little brother.

- Thank you.

- Have you ever read "A Farewell, to Arms"? _,- Yes, Twice.

- How do you like it?

-I think the book is worth reading.

- What is it about?

- It is devoted to the love story between Henry and Catherine during World War I. Henry is American. Catherine is English.

- I think it is not only a love story but it is about sorrows and misfortunes of World War I brought to people.

- Henry and Catherine Barkley hate war, appreciate and highly value peaceful life.

- To my mind E. Hemingway also shared their position. As a participant of two World Wars he saw horrors of them. He was for peace, peaceful coexistence till the end of his life.

4. "Алвидо Курол!" романининг ўн биринчи бобидан олинган парчани ўқинг, таржима қилинг, мазмунини қисқа сўзлаб беринг.

It was dark when the priest came. They had brought the soup and afterward taken away the bowls and I was lying looking at the rows of beds and out the window at the tree-top that moved a little in the evening breeze. The breeze came in through the window and it was cooler with the evening. The flies were on the ceiling now and on the electric light bulbs that hung on wires. The lights were only turned on when some one was brought in at night or when something was being done. It made me feel very young to have the dark come after the dark and then remain. It was like being put to bed after early supper. The orderly came down between the beds and stopped. Some one was with him. It was the priest. He stood there small, brown-faced, and embarrassed.

"How do you do?" he asked. He put some packages down by the bed, on the floor.

"All right, father."

He sat down in the chair that had been brought for Rinaldi and looked out of the window embarrassedly. I noticed his face looked very tired.

"I can only stay a minute," he said. "It is late."

"It's not late. How is the mess?"

He smiled. "I am is till a great joke," he sounded tired too. "Thank God they are all well."

"I am so glad you are all right," he said. "I hope you don't suffer." He seemed I very tired and I was not used to seeing him tired.

"Not any more"

"I miss you at the mess"

"I wish I were there. I always enjoyed our talking."

"I brought you a few little things," he said. He picked up the packages. "This jis mosqtiito' ___ netting. This is a bottle of vermouth. You like vermouth? These are English papers"

"Please open them"

He was pleased and undid them. I held the mosquito netting in my hands. The vermouth he held up for me to see and then put it on the floor beside the bed. I held up one of the sheaf of English papers. I could read the headlines by turning it so the half-light from the window was on it.

It was The News of the World.

"The others are illustrated," he said.

"It will be a great happiness to read them. Where did you get them?"

"I sent for them to Mestre. I will have more"

"You were very good to come, father. Will you drink a glass of vermouth?"

"Thank you. You keep it. It's for you"

"No, drink a glass,"

"All right. I will bring you more then"

The orderly brought the glasses and opened the bottle. He broke off the cork and the end had to be shoved down into the bottle. I could see the priest was disappointed but he said, "That's all, right. It's no matter"

"Here's to your health, father"

"To your better health."

Afterward he held the glass in his hand and we looked at one another. Sometimes we talked and were good friends but to-night it was difficult.

"What's matter, father? You seem very tired"

"Lam tire but I have no right to be"

"It's the heat"

"No. This is only the Spring. I feel very low"

"You have the war disgust.','

"No. But I hate the war."

"I don't enjoy it," I said. He shook his head and looked out of the window.

"You do not mind it. You do not see it. You must forgive me. I know you are wounded."

"That is an accident."

"Still even wounded you do not see it. I can tell. I do not see it myself but I feel it a little."

"When I was wounded we were talking about it. Passini was talking."

The priest put down the glass. He was thinking about something else.

"I know them because I am like they are," he said.

"You are different though."

"But really. I am like they are"

"The officers don't see anything."

"Some of them do. Some are very delicate and feel worse than any of us."

"They are mostly different."

"It is not education or money. It is something else. Even if they had education or money men like Passini would not wish to be officers. I would not be an officer."

"You rank as an officer. I am an officer"

"I am not really. You are not even an Italian. You are a foreigner. But you are nearer the officers than you are to the men."

"What is the difference?"

"I cannot say it easily. There are people who would make war. In this country there are many like that. There are other people who would not make war."

"But the first ones make them do it."

"Yes."

"And I help them."

"You are a foreigner. You are a patriot."

"And the ones who would not make war? Can they stop it?"

"I do not know."

He looked out of the window again. I watched his face.

"Have they ever been able to stop it?"

"They are not organized to stop things and when they get organized their leaders sell them out."

"Then it's hopeless?"

"It is never hopeless. But sometimes I cannot hope. I try always to hope but sometimes I cannot."

"Maybe the war will be over."

"I hope so."

"What will you do then?"

"If it is possible I will return to the Abruzzi"

His brown face was suddenly very happy.

"You love the Abruzzi?"

"Yes, I love it very much."

"You ought to go there then."

"I would be too happy. If I could live there and love God and serve Him."

"And be respected," I said.

"Yes and be respected. Why not?"

"No reason not. You should be respected."

"It does not matter. But there in my country it is understood that a man may love God. It is not a dirty joke."

"I understand." He looked at me and smiled.

"You understand but you do not love God."

"No"

"You do not love Him at all?" he asked.

"I am afraid of him in the night sometimes."

"You should love Him."

"I don't love much."

"Yes," he said. "You do. What you tell me about in the nights. That is not love.

This only passion and lust. When you love you wish to do things for. You wish to sacrifice for. You wish to serve."

"I don't love."

"You will. I know you will. Then you will be happy."

"I'm happy. I've always been happy."

"It is another thing. You cannot know about it unless you have it."

"Well," I said. "If I ever get it I will tell you."

"I stay too long and talk too much." He was worried that he really did.

"No. Don't go. How about loving women? If I really loved some woman would it be like that?"

"I don't know about that. I never loved any woman."

"What about your mother?"

"Yes, I must have loved my mother."

"Did you always love God?"

"Ever since I was a little boy."

"Well," I said. I did not know what to say. "You are a fine boy," I said.

"I am a boy," he said. "But you call me father."

"That's politeness." He smiled.

"I must go, really," he said. "You do not want me for anything?" he asked hopefully. "No. Just to talk."

"I will take your greetings to the mess."

"Thank you for the many fine presents."

"Nothing."

"Come and see me again."

"Yes. Oood-by," he patted my hand.

"So long," I say in dialect.

"Ciaou," he repeated.

It was dark in the room and the orderly, who had sat by the foot of the bed, got up and went out with him. I liked him very much and I hoped he would get back to the Abruzzi sometime. He had a rotten life in the mess and he was fine about it but I thought how he would be in his own country. At Capracotta, he had told me, there were trout in the stream below the town. It was forbidden to play the flute at night. When the young men serenaded only the flute was forbidden. Sfiijy, I had asked. Because it was bad for the girls to hear the flute at night. The peasants all called you "Don" and when you met them they took off their hats. His father hunted every day and Stopped to eat the houses of peasants. They were always honored. For a foreigner to hunt he must present a certificate that he had never been arrested. There were bears on the Gran Sasso D'Italia but it was a long way. Aquila was a fine town. It was cool in the summer at night and the spring in Abruzzi was the most beautiful in Italy But what was lovely was the fall to go hunting through the chestnut woods. The birds were all good because they fed on grapes and you never took a lunch because the peasants were always honored if you would eat with them at their houses. After a while I went to sleep.

5. Берилган парчадаги дизлогларни Хенри ва рухоний сифатидз ижро этиб беринг.

6. Хенри вз рухоний орзсида кечган сухбат бўйича киска иншо ёзинг.

7. Тўғри маълумотларни аникланг: Catherine was an ambulance nurse. Henry is a soldier but hates any war. Rinaldi is an officer. He liked war Henry falls in love with Catherine etc. [3,60]

Бу каби машқлар тизими инглиз тилининг огзаки ва ёзмз нутк кўйикмаларини шакллантирибгина колмай, балки ўқувчиларни адабиётга. бадий асарлар ўқишга, мутоала қилишга иштиёқини оширади.

Эрнест Хемингуэйнинг сўнгги "Чол ва денгиз" киссаси 1951 йил Кубада ёзилган ва 1952 йидда нашр этилган. Бу асар Эрнест Хемингуэйнинг энг сўнгги мухлм асарларидан бири хисобланади. Ҳамда бу асар унинг хаёт йилларида нашр этилган. Эрнест Хемингуэйнинг "Чол ва денгиз" киссаси учун Нобел мукофотини олган. Қиссанинг бош қахрамони Сантяго

хисобланади. Сантьяго кекса бир инсон бўлади. Елкасига кўп ямок тушган, Сантьяго кекса бўлса ҳам, ўзи тетик.

Шунинг учун ёзувчи "Бу одам таслим бўлмади" деб уқиради.

"Чол ва денгиз" кассасининг киска таърифида саксон тўрт кун давомида Сантьягонинг кармоғига балик илинмайди.

У шунчалик бахтсиз эдики, унинг ёш шогирди, Маноллинг, у билан хар доим хамрох бўлиб бирга юради. Манолнинг ота-онасиз бола эди. Сантьяго кўпинча Америка бейсболига кизиқарди ва шунинг учун ҳам уларнинг фикри бир жойдан чиқиб, туну-кун сухбат ўтказишарди. Улар кўпинча севимли ўйинчиси Джо Димагио хақида гаплашишарди. Сўнгра кейинги кун Сантьяго Манолинга Голф стримга боришини айтади ва у ердан бахайбат катта балик тутишини айтади.

Ва ниҳоят, саксон бешинчи кун Сантьяго балиқ овига ўзи отланди. У овга ўз кармоғини олиб кетади ва биринчи уринишдаёқ ўзи орзу қилган бахайбат катта Марлинни кармоғига илинтиради. Икки куну-тун ўтади. Бахайбат, катта балик хамон тўрда турарди. Сантьяго эса уни кимирлашини, харакат қилишини кўриб унга раҳми келарди. Сантьяго эса бир томондан уни хеч ким ея олмаслигидан хурсанд бўларди.

Чол тўрига катта балиқ тушганидан чексиз севинарди.

"Балик деб чақиради у секингина - ўлсам-ўламанки сендан ажралмайман". Чол бутун куч гайратини ишга солиб балиқ билан олишади ва уни енгади ҳам. Унинг "Одамзоднинг янчиб ташлаш мумкин, лекин уни бўйсундириш мумкин эмас", деган сўзлари инсон кудратига, иродасига ёзувчининг чексиз ишончини кўрсатади.

Бундай оғир кунларнинг учинчи кунида, бахайбат катта балик кимирлай бошлайди. Чарчаганини Сантьягога билинтирб унга томон интилади.

Сантьяго Марлинни ўз кармоғига кайиш билан боғлайди ва уни уйга томон судраб, бозорга олиб бориб, юкори нархга пуллашни ва одамлар уни қиммат нархга сотиб олишларини ўйлайди. Сантьяго қирғокқа томон юра

бошлайди. Сувдаги акулалар уни эътиборини тортади. Биринчи у катта Тако акуласини ўддиришга муваффақ бўлади. Кейин у ўз курол аслахаларини олиб, акулаларни хайдашга ҳаракат қилади. Лекин акулалар қочишга, чап беришга ҳаракат қишшарди.

Сантяго қирғокка етиб борганида, катта балиқнинг фақат гавда суягигина қолган эди. "Қим ҳам сени енга олади ўзи, чол, - сўради ўзидан - ўзи - ҳеч қим, - жавоб берди у. Айбим шуки, мен \аддан ташқари узоққа кетиб қолибман".

Ва ниҳоят кечга томон Марлинни акулалар еб битиради. Уларни баъзиларини орқа суяги, думи ва бош суяқлари ажралиб алоҳида бўлиб туради. Ушбу кун тонг отмасдан у қирғокка етиб боради. Елкасига кўйиб Марлинни чекага олиб чиқади ва бир уринишда уни уйга олиб қиради. Марлин ўлиб бўлган эди.

Эртаси куни бир гуруҳ балиқчилар балиқ олдида тўпланишади. Бу балиқчилардан бири уни беш ярим метр эканлигини аниқлайди. У ерга туристлар ҳам ташриф буюришади. Туристлар эса уни худди бир сахна асаридек суратга туширишади. Чол эса одамларнинг қий-қувидан, тўпалонидан чарчаган эди. Унга шогирди Монолинг газета ва кофе олиб келади. Ўта толиққан чол уйкуга кетади.

Шогирд Монолинг эса унга кофесини тортиқ қилади. Атрофдаги одамлар эса ҳамон хайратда здилар. Улар яна бир марта шундай балиқ тўрига ушишини хохлашарди. Кейинги уйқусида, тушида чол Африка пляж соҳилида ёш шерларни кўради.

Сантяго учун умидсизлик гуноҳдир. У китобхон кўз ўнгида мағлубиятни билмайдиган, иродали инсон тимсолида намоён бўлади. Сантяго шу жихатдан ёзувчининг олдинги асарлари, қаҳрамонларидан фарқ қилади. Уни қирғокда кутиб олган шогирди Монолинг навбатдаги балиқ овида чол билан бирга бориши ва ундан кўп нарса ўрганиши зарурлигини айтади. Бу Сантягонинг ёлғиз эмаслигига ишора эди.

Асар 1951 йилда ёзилган ва 1952 йилда нашрдан чиқарилганлигини юқорида таъкидлаб ўтилганидек, "Чол ва денгиз" Эрнест Хемингуэйнинг ҳаётидаги сўнги асарларидан бири ҳисобланади. Китоб Maxwell Perking томонидан 1950 йилда "Ҳаёт журнали"да нашр этилади ва журналнинг беш миллион нусхаси икки кун ичида китобхонлар томонидан сотиб олинади.

"Чол ва денгиз" қиссаси "Ойнинг китоби" номини олган. 1952 йил 1 сентябрда китобнинг нашр қилиниши биланок беш мингта нусхага буюртма тушади.

Роман муаллифи 1952 йил май ойида "Pultizor Prize" мукофотини олади. 1954 йил "Nobel Prize in literature" билан тақдирланади.

"Чол ва денгиз" қиссаси Эрнест Хемингуэйни бутун дунёга машҳур қилади.

"Чол ва денгиз" қиссаси хали-хануз дунё халқлари кўлидан тушмасдан севиб ўқиб келинмоқда.

Ҳеч қайси китоб инсонни бутунлай ўзгартириб уни бошқа томонга йўналтира олмайди... Мен ҳақиқий кекса инсонни ва ҳақиқий болани ва ҳақиқий акулаларни яратишга ҳаракат қилган. "Лекин агарда мен уни уларга етказиб берган бўлсам, улар кўп нарсани англашган бўлишади", деб ёзади адиб.

Эрнест Хемингуэйнинг "Чол ва денгиз" қиссаси унга кўпдан-кўп зафар ва мувафакиятлар олиб келган. Унинг нашрчиси Скрибнер уни янги классик асар деб номлаганидан кейин кўплаб танқидчилар уни Вильям Фолкнернинг "Айик" ва Ҳерман Мелвилнинг "Movuduk" асари билан тенглаштиришади.

Унинг асари бир неча романнавислар томонидан ҳам олқишланди. Масалан таниқли Филип Юнг 1952 йилда "Чол ва денгиз"нинг нашрини олқишлаб шундай дейди: "Хемингуэй ўз кучига ишонган алломалардан бири. У нима бўлса ҳам ўз айтганини бошқалар ихтиёрига ҳавола этишга ва уни амалда тадбиқ этишга ҳаракат қиларди".

Улар сафига яна бир шахсни қўшадиган бўлсак, у Жозеф Вальдемайердир.

У хам Хемингуэй ижодига анча кизиккан ва у худди Хемингуэй сингари адиб бўлиб етишишга харакат қилган. Унинг кўплаб асарлари Хемингуэй асарларига таклид асосида яратилган.

Улардан бирик "Ernest Hemingway's Religion Man" дея сарлавха кўяди ва у хам унинг асосий танқидчиларидан бири. Эхтимол булардан энг яхшиси Валдемасрнинг китоб хабарлари нима? деган саволига жавоб куйидаги тарзда берилган ва бу саволнинг жавобида Хемингуэй ижоди юксакларга кўтарилган ва ундан кўплаб керакли бўлган нарсаларни ўрганиш мумкин.

"Чол ва денгиз" кассаси Хемингуэйнинг бутун бадиий фаолиятини киноя тарзида шархлаган. Бунга кўра "Чол ва денгиз" кассаси Хемингуэйнинг китоблари ичида энг ажойиби ҳисобланади ва бу касса Хемингуэйнинг хал килувчи кассаси бўлган ва хақикий дини учун фидоий инсон киёфасини очиб берган.

Вальдемаср Карльз Скрибнер Waldmier Християн динининг лисли кўринмас танқидчиларидан бири ҳисобланиб, Сантягонинг саёҳат килиб юрган давридаги яъни денгиз саёҳатида акулалар тутаётган бир даврдаги айтган гапини таъкидлаб шундай дейди:

"Эх у бакирди қаттик овозда бу ерда бу сўзнинг таржимаси йўк ва эхтимол бу нарса инсон шавкидир. Тўсатдан унинг кўлига мих кириб кетди". Эрнест Хемингуэйнингтанлаган асарлари "Алвидо курол" ва "Қуёш барибир чиқаверади".

Эрнест Хемингуэйнинг "Алвидо курол" романи шафкатсиз ва мантиқсиз урушга қарши ёзилган оташин асардир.

Романнинг бош қаҳрамони лейтенант Генри Соф ёркин мухаббат йўлида бемани урушни ташлаб кетади.

Бу роман буюк ёзувчининг энг эхтиросли асарларидан ҳисобланади. Эрнест Хемингуэйнинг бу асари орқали урушни кораламоқчи бўлади ва уруш оқибатида гўзал табиат ва инсонларни; азият чекаётганини ва у ёмон оқибатларга олиб келаётганини, инсонлар фақатгина галабани

кутаётганлигини сездирмокчи бўлади. Асарнинг ўн тўккизинчи бобида "Ёз шундай ўтди.

У кунлар кўп хдм эсимда йўқ, факат ҳаво жуда иссиқ бўлгани-ю, газеталарнинг ғалаба хабарлари билан тўлганлиги ёрдимда колган".

"Алвидо қурол" китоби Парижда, Ки-Уэстда, Флоридада, Пиггота, Арканзас, Канзас -Сити, Миссури, Шеридан, Вайомингда ёзилди. 1929 йил кўкламида Парижда сўнгги тахрирдан чиқарилди.

УЧИНЧИ БОБ. АДИБ АСАРЛАРИДА ТАБИАТ МАНЗАРАЛАРИ ВА УНИНГ ҲАЁТИ ВА ИЖОДИНИ ЎРГАТИШ БЎЙИЧА УСЛУБИЙ ТАВСИЯЛАР.

3.1. ЭРНЕСТ ХЕМИНГУЭЙ ИЖОДИДА ТАБИАТ МАНЗАРАЛАРИ ТАСВИРИ.

Эрнест Миллер Хемингуэй XX аср Америка ва дунё адабиётининг йирик намоёндаси бўлиб, Америка ва дунё адабиёти сахнасида ўзига хос ўрин тутди. Э. Хемингуэй сермахсул ёзувчи: ўнта роман, ўнта хикоялар тўплами, бешт нобадий асарлар муаллифи ҳамда бадий асарлар яратишнинг "Ice-ber" (муз тоғ) тамойилига асос солган адибдир. Адиб ҳаёти у яшаган давр. ҳаёти билан ҳамоханг равишда кечди, яхши ва ёмон кунларни бошдан кечирди биринчи ва иккинчи жаҳон уришларида бевосита катнашди. Америка, Париж, Италия, Испания, Куба каби турли ижтимоий-сиёсий қарашлар ҳукмрон бўлган, халқ турмуш тарзи табиат, унинг манзаралари турлича бўлган мамлакатларга сафар қилди, ҳаётини тажрибага эга бўлди, инсонларни ўрганди, келажак асарлари ва хикоялари учун ҳаётини материаллар тўлади. Унинг қаҳрамонлари турли ижтимоий қатламларга мансуб кишилардир. Улар оддий захматқаш инсон, мансабдор ёки ишбилармон, рухоний, шифокор ёки ҳарбий қабилар эди. Ёзувчи асарлари табиат гўзалликлари, табиат, жамият ва ҳайвонот дунёлари ўртасидаги муносабатлар, уруш ва севги ва уларнинг оқибатларига муносабат ва қизгилар сифатида намоён бўлади. Ёзувчи асарларида илгари сурган асосий гоя инсон ва табиатнинг, ҳаётни қадрлаш, эзгулик гояларидир. Унинг роман ва хикоялари ўзга халқлар ҳаёти, қадриятлари ва менталитетига хос фойдали ва қимматли маълумотларга эгаллиги билан ҳам қадрлидир.

Дунёда ҳозирги кунда ҳам уруш ва тинчлик масаласи долзарблигича қолаётган даврда Э.Хемингуэй асарларини ўқиш, мутоала қилиш муҳим аҳамият касб этади. Бу ўзбек китобхонларига ҳам тааллуқли. Чунки Э.Хемингуэй асарларини мутоала қилиш китобхон ёшларнинг дунёқарашини кенгайтиради, ўзга халқлар тарихи ва қадриятлари ҳақида билимлар беради,

саводхонлигини ошириш баробарида, ўз-ўзини англаш, Ватани, халқини севиш, ардоқлаш, фахрланиш, унинг бугуни ва келажаги табиат ва унинг бойликлари учун маъсулият фазилатларини шакллантиради. Шунингдек, ёш авлодни бағрикенглик, дўстлик, фидойилик, бугунги кунга шукроналик, эртанги тинч ва порлоқ ҳаётимизга умид табиатни эъзозлаш, ҳимоя қилиш руҳида тарбиялашда катта ёрдам беради.

Америка адабиёти жаҳон адабиётининг ажралмас қисми бўлиб, у ўзигиз хос ва ўзига мос равишда шаклланди ва ривожланди. Америка адабиётининг ривожланишида қуйидаги босқичларни фарқлаймиз:

1. Америка адабиётининг илк шаклланиш даври;
2. Америка маърифатчилиқ даври адабиёти;
3. Америка романтизм даври адабиёти;
4. Фукар олзар уруши ва ундан кейинги давр адабиёти;
5. Танқидий реализм даври адабиёти.

- Америка адабиёти жаҳон адабиётига шох асрлари билан маълум ва машҳур сиймоларни берди. Улар қаторига Эрнест Хемингуэй ҳақли равишда қўшиш мумкин. 1954 йили Нобел мукофотига совриндор бўлди.

3.2. Э.М.ХЕМИНГУЭЙ ҲАЁТИ ВА ИЖОДИ МАВЗУСИНИ ЎРГАТИШНИНГ ЯНА БИР ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ ХУСУСИДА.

Ўзбекистон Республикасида хорийжий тилларни ўрганиш ва ўргатиш масалалари давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги “Чет тиллар” ўргатиш тизимининг янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-1875–сонли қарорини алоҳида таъкидлаш лозим. Қарорда замонавий чет тил ўқитувчисининг касбий билим ва педагогик маҳоратига қўйиладиган замонавий талаблар, янги авлод ўқув адабиётлари яратиш, ўқитиш услуб ва технологияларини жаҳон андозалари даражасига кўтариш бу жараёнда кенг халқ оммасини, хусусан узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларини камраб олиш олий таълим муассасаларига қабул, ўқитувчиларга бериладиган имтиёзлар, бу борада телевидение, радио ва нашриётлар фаолиятини йўлга қўйиш каби қатор муҳим вазифалар баён этилган. [1; 5-6 б]

Шунингдек, дунёда илм-фан, техника, иқтисод, маданият, тиббиёт, технология, савдо-сотик борасида эришилган ютўқлардан, янгиликлардан баҳраманд бўлиб бориш уларни ҳаётга ва амалиётга тадбиқ этиб бориш ҳам хар қандай мамлакат тараққиётининг муҳим гарови ҳисобланади. Юқоридаги қарордан кўзланган асосий мақсад ҳам ана шу эди.

Бундан ташқари ўз касбимиз доирасида хорижилик ҳамкасблар билан эркин мулоқот қила олишимиз, Ўзбекистон, ўзбек халқи тарихи, тили, маданияти, урф-одатлари, қадриятлари, адабиёти, илм-фани ва ҳақазолар ҳақида чет элликларга инглиз тилида гапириб бера олиш, уларни керак бўлса кўз-кўз қилиш учун ҳам инглиз тили билишимиз керак. Чунки дунё ҳам Ўзбекистон, унинг тарихи, маданияти ва қадриятларидан баҳраманд бўлиши лозим деб уйлаймиз.

Шу нуқтаи назарида чет тиллари (инглиз, америка) адабиёти, йирик намоёндалари, асарларини мутоала қилишлари, ўқишлари кўзланган мақсадга эришишнинг энг самарали йўли деб ҳисоблаймиз.

У ёки бу адиб асарлари билан танишар экан, ўқувчиларга тадқиқод сўз бойлигини ортиди, нутқий кўникмалари шакилланади, балки унда инглиз ва америка халқи ва тил тарихи, урф одатлари, кадриятлари борасида ҳам киммати билимларга эга бўлиб боради, дунё караши кенгаяди. Булар америка танқидий реализм адабиёт вакиллари Э.Хемингуэй ижоди ҳам тълукли деб ҳисоблаймиз. Э.Хемингуэй табиат мавзуси узлуксиз таълим барча босқичларида уларга мос равишда ўқитиш лозим деб ўйлаймиз.

Биз томондан тақдим этилаётган педагогик технология олий таълим муассасалари талабалари учун мўлжалланган.

Мавзу ҳам таълимий, тарбиявий мақсад кўзда тутилади.

Таълим мақсадлар: адиб ҳаёти ижоди ва табиатга оид сўз ва жумлаларни ўргатиш орқали талабаларнинг инглизча оғзаки ва ёзма нутқлари ривожлантирилади.

Тарбиявий мақсад: чет эл адабиёти ҳамда адиблари табиат ва уни асраш, ҳаётий муаммоларнинг тўғри ва мақбул ечимларини топишга ўргатиш каби фазилатларни шакиллантиришдан иборат.

Машгулотлар 80 минутга мўлжалланган бўлиб у таништириш, мустаҳкамлаш ва мустақил иш босқичларидан иборатдир.

Биринчи босқич: Э.Хемингуэй ҳаёти ва ижод йўлига оид сўз ва сўз бирикмалари видео проектор йрдамида экранга намоиш этилади: fall name, deid in 1961, American realism, published 7, nobel prize, collections, 3 novels, liked sport, “ the sun also rises”, “for whom the bell talks”, “To have and have not”, 6 short stories. “Green Hills of Africa” “Men without women” (collections of short stories), visited Spain, France, Cuba, South Africa, Keniya.

Students are asked to make up a story about E.M.Hemengway. The author of the best and interesting story is awarded.

After this the following words and word combinations are introduced to be close to nature, liked to walk in the forest, hobbies, were hunting and fishing he says of the beauty of nature, hills, rivers, to protect nature, he could see beauty.

Second stage: in this stage students make up dialogues and act them in pairs.

Fore example:

A. Are you interested in American literature, bobur?

B. Yes I'm. Why are you asking?

A. It's interesting. Yere you ever read "A Farevell to Arms?"

B. Yes. I have twice and I liked it very much

A. Who is the author of the book?

B. What do you kwon abot E.M. Hemengway?

A. Yes I heard about him once

B. He is the American auther

Third stage: read, translate and give the content of the passige from "A farewell to Arms" (chapter XXI)

It was dark when the priest came. They had brought the soup and afterward taken away the bowls and I was lying looking at the rows of beds and out the window at the tree-top that moved a little to the evening breeze. The breeze came in through the window and it was cooler with the evening. The flies were on the ceiling now and on the electric light bulbs that hung on wires. The lights were only turned on when sortie one was brought in at night or when something was being done. It made me feels very young to have the dark come after the dark and then remain. H was like being put to bed after early supper. The orderly came down between the beds and stopped. Some one was with him. It was the priest. He stood there small, brown-faced, and embarrassed.

Then the students are asked to write aletter to a friend to write of his impressions of the novel "A farewell to arms" or to write a compositions to the theme "Peace is the dream of people".

The teacher works the student's knowledge and skills his lesson.

ХУЛОСА

Э. Хеменгуэй жахоннинг ўндан зиёд мамлакатларда хизмат юзасидат ёзни дам олиш учун бўлди. Чунки у жаҳонгашта ёзувчи эди. Қаерга бормасин у кўпроқ табиат кўйинида денгиз, дарёлар бўйида, қалин ва чексиз ўрмон ва чакалокзорлар, осмон ўпар тоғуб кимсасиз чўлу биёбонлар кучоғида бўлишни афзал кўрди. Бунга бир томондан адибнинг ҳайвон ва кушлар овлашб балик тутишга қизиқиш бўлса, иккинчи томондан соғлом мухтни талаб этарди.

Э.Хеменгуэй чет эл сафарлари чоғида табиатни кузатдиб ундан завкланади ва илҳом олди.

Табиат деганда у пасту-баланд тоғлар, тепаликлар, ям-яшил яйловлар, тез оқар дрёлар, денгизлар, сойлару, сокин ва бўронли денгизлар, окиянлар, боғлар, ўрмонлар, чакалакзорлар, ранг-баранг ўсимликларб куш, парандалар, фалак ҳодисалар, ҳайвонт дунёсини тушунар эди.

У табиат барча жонбозлари учун, унинг боғлардаги неъматлардан ҳам инсон ва бошқа жониворлар учун яралганлиги яхши тушунар эди. Табиат ва жамият гармонияси, тараққиёт учун ўта муҳимлигини тушунар, уларни мутаносиб равишда сақлаш табиат ва жамиятдаги дисгармония уларнинг ҳар иккаласига ҳам зарарли оқибатлари олиб келиши мумкинлигини ўз асарларида баралла айтмоқчи бўлади. Табиат ва унинг табиат манзараларини ҳимоя қилиш, бойликларни топлаш ва асраб-авайлаш инсоният тараққиётининг муҳим омили эканлиги унинг асарларида сезилиб турарди. Шу маънода адибни табиатшунос ёзувчи деб аташ муболаға бўлмайди. Чунки адибнинг деярли барча асарларида жамият масалалари, ҳаётий воқиялар баробарида табиат ва унинг манзаралари ўз ифодасини топган.

Масалан: “Алвидо Курол” романи 64 бобдан иборат қисқа ва лунда боблардан иборат бўлсаб унинг ҳар бир бобида табиат манзаралари, табиат ҳодисалари билан бошланади. Уларда турли фасллар, уларга хос манзаралар, ўз ифодасини топади. Чақмоқли ёмғирли кун ва турлар, лойли йўл ва харбий

техникалар, ёкимсиз табиат манзаралари совук ва вайронлар уруши манзараларига мос равишда танланган десак муболага бўлмайди.

Масалан: Асарнинг биринчи боби қуйдагича бошланади: In the late summer of that year we lived in a house in a village that looked across the river and the plain to the mountains. In the bed of the river that were pebbles, dry and white in the sun, and the water was clear and swiftly moving and blue in the channels. The trunks of the trees too were dusty and the leaves too were dusty and the the leaves fell early that year and we saw the troops marching along the road and the dust rising and leavers, stirred by the breeze, filling and the soldiers marching and afterward the road bare and white except for the leaves.

The plain was rich with crops; there were many orchards of fruit trees and beyond the plain the mountains were brown and bare. (E.Hemingway 31)

Ушбу парчада куз келгани, барғлар тукилиб, дарахтлар ялангоч холатига келган, кузнинг тапти тоғ, боғлар манзараларидан аён бўлиб тургани тасавурланадигу қўшинлар оёғи остидан чиққан чанг барг ва дарахтларга қўйган. Боғлар ва ерлар хосил пишиб етган. Адиб, ерга тушган ҳазонлар каби урушда аскарлар ҳам ҳазон бўлаётганини билвосита айтмоқчи бўлади.

Фасилга оид манзаралар clear, swiftly moving, blue, white, dusty, falling, crops, orchard, of fruits, brown, bare каби сўзлар орқали ифода этаман.

Ушбу бобда “All the country wet and dead with the autumn” дейилади куз ёмгири баргларни ер билан битта қилган ва дарахт шоҳлари баргини йўқотиб гўёки жонсиз холатга келгани: “dead” қўшинлар ҳам, харбий қурол аслахалар ҳам шалоббо бўлгани бадиий ўз ифодасини топган.

Турли дарсларга хос табиат ходисаларни ифода этиш адиб, воқиялар содир бўлаётган Италия ва тилдаги сўз бойликларидан унумли фойдалани олган.

Масалан: fall, forest of Oak trees, summer lightning, wet, bare, rain, rich crops, dry and white, trunks, dust, dusty, hill, side, green shorts, warm, sunlight,

the night, snow, spring, hot, cold, cool, mud, the sky, water, beautiful place, cloudy, flies, breeze.

Э. Хемингуэй нафақат ҳаёт, турмуш тарзи, табиат ҳақида куйлайди, балки турли халқлар урф одатлари, кадриятлари ҳақида ҳам мазмунли маълумотларни беради.

Ўзбекистон баркамол авлод тарбиясида, ёшларни табиатни эъзозлаш, уни ҳимоя қилиш ва севиш, ундаги завқлиш, атроф муҳитга эътиборли бўлиш руҳида тарбиялашдан иборат бўлади.

Э.Хемингуэй асарлари ва ҳаётини ўрганиш муҳим аҳамиятга эга эканлигини ҳисобга олиб адиб ижоди ва ҳаётини ўргатишнинг педагогик технологиясини ишлаб чиқдик. Бу технология оғзаки ва ёзма интерфаол усуллар ва машқлардан иборат бўлсаб улар шу тилдан ижодий ва эркин фикрлашга ва мулоқот моҳиятига кўмак бериш шубҳасиз деб ўйлаймиз.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

Методологик адабиётлар:

1. Каримов И.А. Маънавий қадриятлар ва миллий ўзликни англашнинг тикланиши. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. – Т.: Ўзбекистон, 1997. – Б.137.
2. И.А. Каримов. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. Тошкент “Ўзбекистон” 1998.
3. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, ва уни Ўзбекистон шароитида бартараф этиш йўллари. Тошкент-Ўзбекистон. 2009.
4. Кўбаев Қ. Ўзбек қиссаларида тарихий ҳақиқат ва бадиий маҳорат (60-80-йиллар): Филол. фанлари номзоди ... дисс. - Т., 2001.
5. Ўзбекистон Республикаси Кадрлар Тайёрлаш Миллий Дастури ҳақидаги қонуни. Тошкент 1997.
6. Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси президенти 2012 йил 10 декабридаги қарори. Тошкент, 2012.

Асосий адабиётлар:

1. Baker, Carlos (1969). Ernest Hemingway: A Life Story. New York: Charles Scribner's Sons.
2. Baker, Carlos (1972). Hemingway: The Writer as Artist (4th ed.). Princeton University Press.
3. Baker, Carlos, ed (1981). Ernest Hemingway Selected Letters 1917–1961. New York: Charles Scribner's Sons.
4. Banks, Russell (2004). "PEN/Hemingway Prize Speech". The Hemingway Review 24 (1): 53–60.

5. Baym, Nina (1990). "'Actually, I Felt Sorry for the Lion'". In Jackson J., Benson. *New Critical Approaches to the Short Stories of Ernest Hemingway*. Duke University Press.
6. Beegel, Susan F. (1996). "Conclusion: The Critical Reputation". In Donaldson, Scott. *The Cambridge Companion to Ernest Hemingway*. Cambridge University Press.
7. Benson, Jackson (1989). "Ernest Hemingway: The Life as Fiction and the Fiction as Life". *American Literature* (Duke University Press) 61 (3): 345–358.
8. Benson, Jackson J. (1975). *The short stories of Ernest Hemingway: critical essays*. Duke University Press.
9. Burwell, Rose Marie (1996-01-26). *Hemingway: the postwar years and the posthumous novels*. New York: Cambridge University Press. ISBN 0-521-48199-6.
10. Desnoyers, Megan Floyd. "Ernest Hemingway: A Storyteller's Legacy". John F. Kennedy Presidential Library Online Resources. John F. Kennedy Presidential Library and Museum. <http://www.jfklibrary.org/Research/The-Ernest-Hemingway-Collection>. Retrieved 2009-12-08.
11. Fiedler, Leslie (1975). *Love and Death in the American Novel*. New York: Stein and Day.
12. Griffin, Peter (1985). *Along with Youth: Hemingway, the Early Years*. New York: Oxford University Press.
13. Hallengren, Anders (28 August 2001). "A Case of Identity: Ernest Hemingway". Nobelprize.org. Retrieved 2009-10-22.
14. Hemingway, Ernest (1990). "The Art of the Short Story". In Benson, Jackson. *New Critical Approaches to the Short Stories of Ernest Hemingway*. Duke University Press. Retrieved 2010-04-25.
15. Hemingway, Leicester (1961). *My brother, Ernest Hemingway* (Pineapple Press (1996) ed.). World Publishing Company.
16. Internet sites:

- 16 www.google.ru
- 17 www.englishliterature.com
- 18 www.literature.org
- 19 www.ziyonet.uz